

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Trädets sus och vattnets brus – att lära utomhus!

En jämförelse mellan traditionell förskola och *I Ur och Skur*-förskola

Hanna Håkansson och Sofia Karaviotis

LAU390

Handledare: Karin Lager

Examinator: Cecilia Nielsen

Rapportnummer: HT11-2920-025

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

**Titel: Trädets sus och vattnets brus- att lära utomhus!
En jämförelse mellan traditionell förskola och *I Ur och Skur* -förskola
Författare: Hanna Håkansson och Sofia Karaviotis**

Termin och år: HT11

Kursansvarig institution: LAU390: Sociologiska institutionen

Handledare: Karin Lager

Examinator: Cecilia Nielsen

Rapportnummer: HT11-2920-025

Nyckelord: Utomhuspedagogik, sociokulturellt perspektiv, sinnen, autentiska miljöer, lek, kreativitet, motorik, hälsa, miljö

Studien syftar till att undersöka om barn i en *I Ur och Skur* -förskoleverksamhet får andra möjligheter till lärande än barn i en traditionell förskoleverksamhet? Vad består de möjligheterna i så fall av? Vilka andra möjligheter till lärande får de i leken? Som metod har vi använt oss av en fallstudie bestående av intervju och observation. Vi besökte två *I Ur och Skur* - förskolor och en traditionell förskoleverksamhet. Vi intervjuade de olika pedagogerna och deltog i observationer under en heldag vardera. I vår studie kom vi fram till att barnen fick andra möjligheter till lärande. De möjligheterna bestod av fler sinnliga upplevelser, friskare barn, mer kreativitet och mer motoriska utmaningar. Vår studie har gett oss kunskaper om hur vi kan använda oss av utomhusmiljön som en plats för lärande i vårt kommande yrke.

Förord

Vi vill först och främst tacka alla pedagoger och barn som har deltagit i vår fallstudie och som har gjort det möjligt att genomföra detta examensarbete. Vi vill även tacka vår handledare Karin Lager som har stöttat oss under processen. Tack till familj och vänner som har funnits där för oss under denna period.

Innehåll

1. Inledning.....	1
1.1 Syfte och problemformulering	1
2. Teoretisk anknytning.....	1
2.1 Sociokulturellt perspektiv och utomhuspedagogik.....	1
3. Litteraturgenomgång	2
3.1 Fantasi och kreativitet i leken.....	2
3.2 Utomhuspedagogik.....	4
3.3 Autentiska miljöer och upplevelsebaserat lärande	5
3.4 Rörelse.....	7
3.5 Hälsa.....	8
3.6 Miljömedvetenhet.....	8
3.7 Traditionell förskolepedagogik	10
3.8 Friluftsförskolans tankar	11
3.9 Vad är I Ur och Skur?.....	11
3.10 Sammanfattning av litteraturgenomgången.....	12
4. Metoder, design och tillvägagångssätt	12
4.1 Metod och design	12
4.2 Tillvägagångssätt.....	13
4.3 Observation	14
4.4 Intervjuer	15
4.5 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet i fallstudier	15
4.6 Etik	17
4.7 Metoddiskussion.....	17
5. Resultatredovisning.....	18
5.1 Traditionella förskolan Virvelvinden	18

5.1.1 Utomhusmiljön	18
5.1.2 Utomhusverksamheten	19
5.1.3 Pedagogernas förhållningssätt utomhus	19
5.1.4 Målsättningar med utomhusverksamheten	20
5.1.5 Fördelar och nackdelar	20
5.1.6 Dokumentation	21
5.1.7 En dag på Virvelvinden	21
5.2 Regndroppens I Ur och Skur	21
5.2.1 Utomhusmiljö	22
5.2.2 Utomhusverksamhet	24
5.2.3 Pedagogernas förhållningssätt utomhus	25
5.2.4 Målsättningar med utomhusverksamheten	25
5.2.5 Fördelar och nackdelar	25
5.2.6 Dokumentation	26
5.2.7 En dag på Regndroppen	26
5.3 Molnets I Ur och Skur	27
5.3.1 Utomhusmiljön	28
5.3.2 Utomhusverksamhet	29
5.3.3 Pedagogernas förhållningssätt utomhus	30
5.3.4 Målsättningar med utomhusverksamheten	30
5.3.5 Fördelar och nackdelar	31
5.3.6 Dokumentation	31
5.3.7 En dag på Molnet	32
5.4 En jämförande sammanfattning av resultatet	32
5.4.1 Motorik	33
5.4.2 Lek	33
5.4.3 Miljö	33
5.4.4 Autentiska miljöer	33
5.4.5 Gruppdynamik	34

5.4.6 Hälsa.....	34
6. Analys och diskussion.....	34
6.1 Lek.....	34
6.2 Kreativitet.....	35
6.3 Förhållningssätt.....	36
6.4 Autentiska miljöer.....	36
6.5 Gruppdynamik.....	36
6.6 Motorik.....	37
6.7 Hälsa.....	37
6.8 Miljö.....	37
7. Avslutning.....	38

1. Inledning

I dagens samhälle spenderar människan enligt forskningen (Szczepanski, 2007:12) alldeles för mycket tid inomhus vilket påverkar vår hälsa och vårt välbefinnande på ett negativt sätt. Genom att vara utomhus blir vi enligt forskningen friskare, kreativare och får bättre förutsättningar att lära oss eftersom vi upplever med våra sinnen. Därför anser vi att det är viktigt att undersöka om barn får andra möjligheter att lära genom att vistas oftare utomhus i förskolan. Under vår lärarutbildning läste vi om utomhuspedagogik och fick då inspiration att undersöka hur utomhusmiljön används som en plats för lärande i förskolan. Enligt läroplanen för förskolan (Skolverket, 2010: 7) ska barnen:

Kunna växla mellan olika aktiviteter under dagen. Verksamheten ska ge utrymme för barnens egna planer, fantasi och kreativitet i lek och lärande såväl inomhus som utomhus. Utomhusvistelsen bör ge möjlighet till lek och andra aktiviteter både i planerad miljö och i naturmiljö

För att kunna genomföra undersökningen har vi valt att undersöka barns möjligheter till lärande i en *I Ur och Skur* - förskola. Men vår nyfikenhet stannade inte där utan vi ville även bege oss ut till en traditionell förskola för att sedan kunna göra en jämförelse och på sått försöka få fram eventuella skillnader när det gäller möjligheter till lärande.

1.1 Syfte och problemformulering

Studien syftar till att undersöka om barn i en *I Ur och Skur* -förskoleverksamhet får andra möjligheter till lärande än barn i en traditionell förskoleverksamhet? Vad består de möjligheterna i så fall av?

2. Teoretisk anknytning

2.1 Sociokulturellt perspektiv och utomhuspedagogik

Vi har valt att utgå ifrån det sociokulturella perspektivet. Det sociokulturella perspektivet språkar om att barn lär sig i sociala sammanhang, utifrån olika situationer och lärandemiljöer samt med hjälp av olika verktyg. Säljö som är professor i pedagogisk psykologi vid Göteborgs universitet (2000: 17) skriver att vi alla är del av en kultur där vi samspelar med varandra i olika sammanhang. Vi kan då se att det sociokulturella perspektivet vävs in tillsammans med utomhuspedagogiken eftersom de båda utgår från att lärandet sker i sociala samspel och autentiska miljöer.

Autentiska miljöer innebär att befinna sig i en miljö och där uppleva och lära med hjälp av sina sinnen. Enligt Brugge & Szczepanski (2007:31) är upplevelser med sinnena grunden i utomhuspedagogiken. Pedagogen och forskaren Claesson (2007:33) betonar att i ett sociokulturellt perspektiv lär vi oss i alla situationer. Ett situerat lärande kräver upplevelser av fenomen i dess naturliga miljö, det vill säga i

en autentisk miljö. Det som är motsats till detta kan vara en skolmiljö där barnen ska lära sig utifrån en mall där praktiken inte ingår utan teorin blir det som har övertagit. Ett sådant lärande är dekontextualiserat vilket innebär att det är åtskilt från praktiken. Claesson skriver vidare att en lärandemiljö bör innehålla aktiviteter för den som ska lära sig. Det gäller att som pedagog arrangera tillfällena till kommunikation.

Enligt det sociokulturella perspektivet använder människan sig av olika verktyg som kallas artefakter. En artefakt kan till exempel vara ett redskap som hjälper människan att lagra minnen, som en dator. Enligt Säljö (2000:17) har vi, "tillgång till olika slags hjälpmedel och verktyg som tar oss långt bortom de gränser som våra egna biologiska förutsättningar sätter upp".

Säljö (2000:37) påpekar att barnen utifrån ett sociokulturellt perspektiv lär sig i samspel och kommunikation med varandra. Det är i samspelet som individer utbyter kunskaper och erfarenheter som kan leda till färdigheter och meningsfulla sammanhang.

I det sociokulturella perspektivet betonas vikten av att människor lär sig i olika kulturella, meningsfulla och praktiska sammanhang. Säljö (2000:17) menar att det kan finnas olika faktorer som spelar in i ett samhälle och att i det sociokulturella perspektivet ses det till helheten runt en individ. Ett meningsfullt sammanhang kan barn finna i något som forskare kring barns vardag Rasmussen (2006:67) kallar för ett sociokulturellt rum. De sociala rummen kan vara en koja eller andra platser som barnen gjort till sina egna och där bildat sin egen kultur. För att ett sociokulturellt rum skall fungera behöver barnen känna en trygghet i den miljön som de befinner sig i.

3. Litteraturgenomgång

Vi har valt att dela in litteraturgenomgången i olika delar. Först berättar vi om fantasi och kreativitet i leken. Efter det berättar vi om utomhuspedagogik, autentiska miljöer, rörelse, hälsa och miljömedvetenhet. Vi avslutar med att beskriva en traditionell förskolepedagogik och en *I Ur och Skur* -pedagogik.

3.1 Fantasi och kreativitet i leken

Om man ser tillbaka på lekens historia kan man finna pedagogen Vygotskij som förespråkade fantasi, lek och kreativitet och dessa begrepps viktiga innebörd. Vygotskij (2006:9) ansåg att barn lär sig i sin lek och att leken är ett fenomen som har en viktig betydelse för lärandet. Han menar vidare att det är genom leken som barnen bearbetar och uttrycker olika upplevelser som de möter i sin vardag. I leken kan barnen leva sig in i olika roller och dramatisera och tolka livet och det är då barnen kan uttrycka sin kreativitet. Att vara kreativ betyder att skapa någonting nytt oavsett om det handlar om att skapa något konkret eller om det bara finns i ens tanke. Vygotskij (2006) anser att människan och samhället utvecklas genom att människor

är kreativa. Han menar även att den vuxnes roll är viktig i barnens närhet och att den vuxne tar till vara på barnets kreativitet då den finns hos barnet redan i tidig ålder.

Vygotskij ansåg även att alla människor, vuxna som barn, bär på egna erfarenheter som de har fått under livets gång. När människor får erfarenheter utvecklas också deras fantasi och kreativitet. Enligt Vygotskij (2006:13) är det genom att tidigare erfarenheter från verkligheten kombineras med varandra som det skapas något nytt i fantasin. Av detta drar han en pedagogisk slutsats. Denna slutsats innebär att man som pedagog kan försöka vidga barns erfarenheter eftersom desto fler erfarenheter barn har desto rikare blir deras fantasiförmåga.

Vygotskij (2006) skriver om de fyra grundläggande formerna som genom olika samband förenar fantasins aktivitet med verkligheten. Den första formen är att fantasi oftast har ett samband med en tidigare erfarenhet och att det skulle vara ett underverk om en fantasi skapades ur det tomma intet. I den andra formen av samband mellan fantasi och verklighet ingår den lånade erfarenheten som innebär att det är möjligt att låna någon annans erfarenhet för att skapa inre bilder och förståelse i vårt medvetande. Vygotskij (2006) skriver att, ”en annans människas fantasi blir ett medel för att vidga en människas erfarenhet”. Den tredje formen av samband mellan fantasins aktivitet och verkligheten är det emotionella sambandet. Det betyder att människor kan uttrycka sina erfarenheter och känslor genom att använda sig av fantasi, till exempel genom bild och musik. Det som är det typiska med den fjärde formen är att människan med sin fantasi kan skapa något som aldrig tidigare har existerat (2006: 25).

Knutsdotter (2003:69) har forskat kring lek och påpekar att barnen undersöker och experimenterar i leken. Medan barnen får utlopp för sina lekar och uttrycker sin kreativitet skapas det ett omedvetet lärande. Eftersom både hon och Vygotskij (2006) argumenterar för att kreativiteten börjar i tidig ålder hos barn så menar Knutsdotter (2003) att dagens förskola bör ge mera utrymme för kreativitet. Får barnen utrymme för sin kreativitet kan de bli stärkta och våga möta nya situationer och tänka annorlunda kring olika aspekter. Hon menar att kreativiteten behövs i det framtida samhället som de själva kommer att växa upp i.

Knutsdotter anser även att det är viktigt att barn får öva på att föreställa sig saker. När barn ska förstå något de läser eller hör krävs det att minnen väcks så att barnen kan skapa sig föreställningar kring det de ska lära sig om (2003:75). Knutsdotter (2003:132) menar även att barn i leken utvecklar sin kreativitet och får öva sig på att se möjligheter och hitta lösningar på olika problem. För att barnen ska kunna finna lösningar på olika problem kan den vuxne i barnets närvaro spela en stor roll. Den vuxne fungerar då som en förebild som kan hjälpa till att bjuda in barnen i leken och leka tillsammans med barnen. På det viset kan barnens kreativitet främjas och de får lättare att lösa olika problem. Knutsdotter (2003:30) skriver om att den vuxne som deltar i barnens lek kan ha en avgörande inställning som kan påverka barnens fantasi

i leken. Hon menar att "är sandkakorna bara sand för den vuxne, så blir de det för barnen".

Knutsdotter (2003:13) skriver om lekens betydelse för lärandet. Hon argumenterar för att barn som inte ständigt tvingas avbryta sin lek mår bättre, medan barn som ofta avbryter sina lekar blir aggressiva och irriterade. Genom att få möjlighet till långa lekstunder får barnen en chans att utveckla leken djupare, vilket i sin tur kan leda till bättre möjligheter för lärande. Knutsdotter framhåller även att det ska finnas tillgång till lekmaterial som kan användas på många olika sätt. Färdiga leksaker har ett tydligt budskap som talar om vad de ska användas till. Barn behöver inte många färdiga leksaker utan istället många olika saker som lockar dem att använda sin fantasi i leken. "En bil kan knappast bli annat än en bil. Den kan inte bli en kanelbulle, men en sten kan det. En sten kan också bli en bil" (2003: 126- 128). Hon menar vidare att naturmaterial skulle kunna vara ett av materialen som kan användas. Det är lätt att själv forma efter sin fantasi och barnens utmanas att tänka kreativt. Genom naturmaterialet blir barn inte begränsade utan kan se möjligheter i allt.

3.2 Utomhuspedagogik

Tänkarna kring att använda sina sinnen i lärandet är inget nytt utan har funnits sedan urminnes tider. Redan den grekiske filosofen Aristoteles som levde under antiken menade enligt Brugge & Szczepanski (2007:48) att människor lär sig genom sina erfarenheter som de får i det verkliga livet, då genom att använda sig av sinnena. Filosofen Rousseau som levde under 1700-talet (2007:48) ansåg att en aktivitetsinriktad undervisningsmetod ska börja så tidigt som möjligt i barnens liv. Han berättar i sin bok om *Emile* om vikten av att lära med sinnena. Enligt Rousseau ska våra fötter, händer och ögon vara våra lärare. Det vi lär med vår kropp och våra sinnen kan inte ersättas med kunskaper som endast inhämtas från en bok.

Vid Linköpings universitet har några forskare försökt att definiera utomhuspedagogiken. De kom fram till en definition av utomhuspedagogik som förklaras såhär (Brugge & Szczepanski, 2007: 26), "utomhuspedagogik är ett förhållningssätt som syftar till lärande i växelspel mellan upplevelse och reflektion grundat på konkreta erfarenheter i autentiska situationer". I utomhuspedagogik förflyttas lärandets rum ut till samhällsliv, natur och kulturlandskap. Växelspelet mellan sinnlig upplevelse och boklig bildning betonas och platsens betydelse för lärandet lyfts fram. Något som kan underlätta i lärandet är att det går att kombinera teori och praktik. Om barn i skolan ska lära sig om olika naturfenomen kan de bege sig ut i skogen och uppleva naturen istället för att befinna sig inomhus och läsa i en bok. Detta talade även pedagogen Dewey om som också har lagt grunden i utomhuspedagogiken. Deweys (1980:15) tänkande handlar om att människor lär sig i aktiviteter och sociala samspel som senare kom att kallas för "Learning by doing". En individs utveckling består i att lära sig de sociala regler som finns och lära sig förstå och förhålla sig till det sociala sammanhang denne befinner sig i. Det

sociokulturella perspektivet kan kopplas ihop med Deweys tänkande genom att de båda inriktningarna utgår från att lärande sker i aktiviteter (Claesson, 2007:33).

Dewey (1980:11) betonade vikten av att arbeta med utgångspunkt i de praktiska problem som eleverna skulle komma att ställas inför i framtiden. Detta betyder att skolan ska i så hög grad som möjligt vara lik det verkliga livet ute i samhället. Teori och praktik ska förenas i sociala aktiviteter och inte vara åtskilda från varandra. Dewey (1980:54) menar att,

Aldrig så många faktalektioner, planerade enbart som faktalektioner, kan bidra med en skugga av den förtrogenhet med växter och djur, på bondgården och i trädgården, som förvärvas genom att man faktiskt lever mitt ibland dem och bryr sig om dem

Barnen är enligt Dewey (1980: 69-79) redan aktiva till sin natur och har inneboende instinkter att kommunicera, undersöka, konstruera och uttrycka sig konstnärligt. Han förespråkar ett arbetssätt hos läraren som innebär att låta barnen uttrycka sig och sedan hjälpa dem att utveckla sina idéer. Han tar exemplet då en pojke spontant ritar ett träd. Läraren uppmuntrar pojken att studera träd närmare, vilket leder till att pojken sedan avbildar ett skogsparti på ett mycket mer utvecklat sätt än tidigare.

3.3 Autentiska miljöer och upplevelsebaserat lärande

Alla människor bär säkerligen med sig ett minne från en utomhusmiljö i barndomen som man som barn spenderade mycket tid i. Denna plats kan ha bevarats väl i minnet eftersom vi fick använda alla våra sinnen när vi befann oss där. Minnet av den doftande granskogen eller sjöns blanka yta och vi kan nästan känna skogsmaterialet i våra händer när vi som barn byggde kojor. Kanske minns vi hur vi satte oss i vår egen nybyggda koja och åt de söta bären som plockats längs stigen. Skulle vi bege oss till samma plats idag så hade säkerligen minnena kommit tillbaka. Vi kan troligtvis även minnas något vi har lärt oss utomhus, hur man gör upp en eld, skulle kunna vara en av sakerna. Att vi nästa gång när vi ska göra upp en eld minns hur vi gör kan vara för att vi använt kroppen under vår lärandeprocess. På så sätt minns även våra händer hur vi gör med ett eldstål för att det ska bli glöd och hur vi sedan med hjälp av syre sätter fyr på elden.

När man som människa är villig att lära sig något går det att läsa sig till kunskapen men det är inte helt säkert att det är möjligt att lära sig enbart genom läsningen. Att bege sig ut och uppleva och prova sig fram i närmiljön kan också vara en metod för att lära sig. En sådan miljö kan kallas en autentisk miljö. Forskarna kring friluftsliv, Brugge & Szczepanski (2007:31) menar att det är upplevelsen med sinnen som är kärnan i utomhuspedagogiken. De menar vidare att om vi ska uppleva en miljö med sinnen bör vi bege oss ut i autentisk miljö. Där finns möjligheter att lära sig om naturens olika fenomen. Det kan däremot vara svårare att uppleva trädens sus eller vattnets brus inne i ett klassrum. Enligt Dahlgren m.fl. (2007) är utomhuspedagogiken ett viktigt komplement till skolans traditionella undervisning, när det gäller att följa läroplanens intentioner (Skolverket, 2010).

Utomhusundervisningen kan bidra till att barnen kan förstå helheter och sammanhang genom direkta upplevelser.

När lärandet sker med hjälp av våra sinnen utvecklas något som enligt Szczepanski (2007:13) kallas för den tysta - ännu icke formulerade kunskapen. Det är den kunskapen som sätter sig i kroppen, som vi uppfattar med hjälp av våra sinnen lukt, smak, känsel, syn och hörsel. Szczepanski (2007: 13) anser att "kroppen sätter tanken i rörelse" genom den tysta kunskapen. Det räcker dock inte enbart med upplevelser för att få en fördjupad kunskap utan det krävs också reflektion. Dahlgren (2007:48) anser att lärandet sker genom ett återkommande växelspel. Ett växelspel kan bestå av ett samspel mellan erfarenheter och reflektion. Detta har dock dagens skola en del att lära av eftersom skolan har kommit att bli bokstyrd och inte tillvaratagit att människan också lär sig i sin praktiska handling.

3.4 Rörelse

Att rörelsen har en viktig betydelse i lärandet är något som Jagtöien, Hansen och Annerstedt (2000: 117) som är högskolelektorer i motorik anser. De anser även att förskolan bör ge barnen möjligheter att få utlopp för sitt rörelsebehov i stor utsträckning. När barnen får använda sin fysiska aktivitet och dessutom använda sina sinnen får de utlopp för sin energi och blir pigga och glada. Jagtöien (2000:16) menar vidare att rörelse kan stärka barnens självkänsla och det kan leda till ett avslappnat tillstånd i leken som då bjuder in till sociala samspel. Då kan barnen få nya erfarenheter och ett samspel mellan rörelser och erfarenheter. De menar vidare att sambandet finns mellan de erfarenheter som barn får genom rörelse och utforskning av omgivningen och tänkandets utveckling.

Jagtöien (2000) talar om rörelsen och om sinnenas viktiga betydelse och hur vi som människor skaffar oss erfarenheter genom sinnen. Detta sker i kombination med att rörelser och sinnen sammanfogas. De menar vidare att vi kan lära oss olika abstrakta begrepp genom en upplevelse. Hur något kan se ut, smaka, lukta eller höras kan ge oss en tydligare bild av hur något kan vara. Genom att få erfarenhet av olika begrepp genom upplevelse med våra sinnen, får begreppen också mening för oss. Enligt Jagtöien (2000) bildas en god grund i motorik och språk genom konkreta sinneserfarenheter.

Jagtöien (2000: 122-123) menar vidare att genom att just vara fysiskt aktiv kommer barn i kontakt med olika objekt och personer och upptäcker på så sätt omvärlden. Genom att till exempel klättra eller krypa under något kan barnet se ett rum ur olika perspektiv, och genom att röra sig i ett rum utvecklas också förmågan att bedöma avstånd och hastighet. Detta är ett exempel på hur rörelse kan bidra till förståelse av matematiska förhållanden. Den fysiska aktiviteten ger oss också energi att använda vårt tänkande, och till exempel sätta oss ner för att läsa. Att barn upplever att de har kontroll på sin kropp leder till positiva effekter på självförtroendet vilket också underlättar för att senare kunna lära sig saker. Enligt Jagtöien (2000:132) leder positiva upplevelser av att vara tillsammans i en grupp och övervinna svårigheter genom samarbete till en bättre utvecklad social kompetens hos barnen. Att göra något fysiskt tillsammans i en grupp kan ofta bidra till att stärka sammanhållningen och relationerna mellan barnen.

Att barn får röra sig och utveckla sin motorik samt perceptionsförmåga är viktigt för att barnen ska kunna lära och utvecklas. Jagtöien (2000:144) menar att de kroppsliga erfarenheter barn gör under sina första år är grundläggande för deras fortsatta lärande. Små barn upplever och lär med hela sin kropp och alla sinnen och därför är det viktigt att som pedagog skapa goda miljöer som utmanar barnen att utveckla sin rörelseförmåga. Det är också viktigt att barnen får möta en miljö som inbjuder till upplevelser med alla sinnen.

3.5 Hälsa

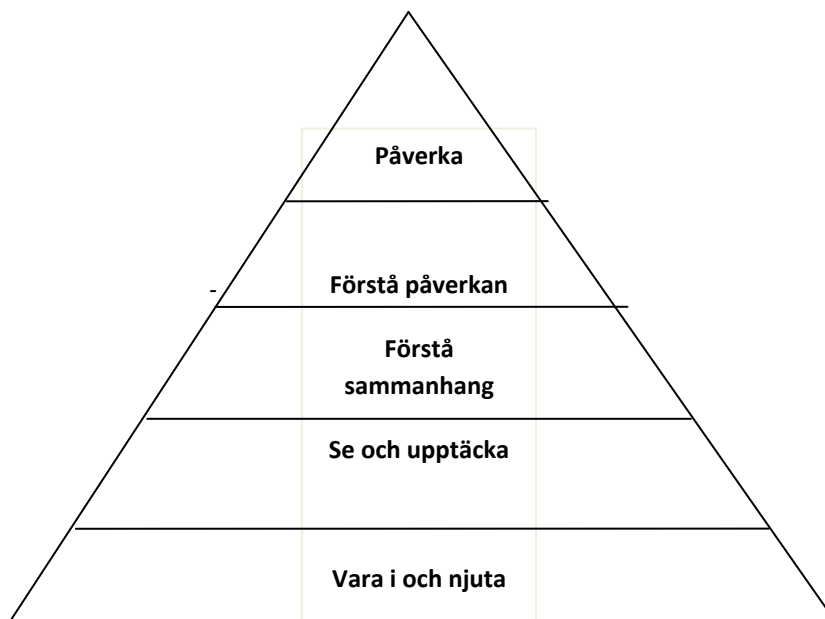
Dagens skola skulle kunna använda sig av utomhusmiljöer i större utsträckning bland annat för att stärka barns hälsa. Szczepanski (2007: 12) menar att, människors hälsa försämras på grund av att vårt samhälle bygger bort platser som vi behöver för att få utlopp för vårt rörelsebehov.

Grahn (2007) anser att barn blir friskare och starkare av att vistas utomhus och att barn på naturrika förskolegårdar rör sig 20 % mer än barn på naturfattiga gårdar. Barn har behov av lek med mycket sinnlighet, vidlyftighet och fysisk aktivitet av olika slag. Sinnlighet innebär att barnen upptäcker och samspelar med miljön med alla sina sinnen. Med vidlyftighet menas att barnen inte behöver kontrollera sin lek, utan kan leka mer kaotiska och aktiva rörelselekar. Om barnen inte får möjlighet till sinnlighet, vidlyftighet och fysisk aktivitet får de sämre koncentrationsförmåga och brister i den motoriska utvecklingen (Grahn, 2007: 63, 73). Szczepanski (2007:23) skriver att, när barn får leka i en inspirerande och utmanande utomhusmiljö är det positivt för deras koncentrationsförmåga och kreativa förmåga.

Enligt Nelson (2007: 114) finns barn som känner sig osäkra i en traditionell klassrumsmiljö och kan ha svårt att sitta still och endast ta emot kunskap passivt. Utomhus hamnar andra aktiviteter i fokus och dessa barns färdigheter kan lyftas fram, vilket verkar positivt för de barnens självkänsla och möjligheter att lära. Då barn lär på olika sätt är det viktigt att fler lärostilar uppmärksammas och görs till en del i undervisningen.

3.6 Miljömedvetenhet

Man skulle kunna säga att människans inställning till miljömedvetenhet borde förändras. Men hur ändrar man sin inställning? Kan det vara vårt bekväma liv som vi allt mer spenderar inomhus med alla våra bekväma artefakter som till exempel datorn? Vad skulle hända om vi slutade lägga vår tid på inomhusmiljön och flyttade ut den till utomhusmiljön? Kanske människans miljömedvetenhet skulle öka om man såg naturen som sitt eget hem? Enligt Sandell (2007:218) finns ett samband mellan naturkontakt och miljöengagemang och han menar att för att människan ska öka sin miljömedvetenhet krävs det att vi spenderar mer tid ute i vår miljö. Där skulle förskolan och skolan kunna ta ett viktigt ansvar, vilket de redan gör men det skulle kunna gå på ett effektivare sätt. En metod som skulle kunna användas är Hedbergs pyramidmodell (2004:68- 70).

Figur 1 Hedbergs modell över hur miljömedvetenhet hos barn utvecklas.

Där beskriver han barns utveckling mot att bli miljömedvetna med en pyramidform, där barnen genom att steg för steg utvecklas klättrar uppåt i pyramiden.

Basen i pyramiden är att vara i naturen och uppleva det som lustfyllt. Barnens grundläggande behov handlar om att de ska vara varma, torra, mätta och trygga. Det är nödvändiga förutsättningar för att må bra ute i naturen. Nästa steg i pyramiden är att se och upptäcka naturen. Genom att upptäcka med sina sinnen väcks nyfikenhet och barnen börjar bearbeta de intryck de får med sig genom sina upplevelser. Tredje steget i pyramiden handlar om att förstå sammanhang och kretslopp. Barnen får med stöd av en vuxen experimentera och dra slutsatser utifrån sina tidigare kunskaper. Det fjärde steget innebär en förståelse för hur människan påverkar naturen och det sista steget är att ta ställning och själv påverka. Miljömedvetenhet är något som på detta sätt utvecklas på ett naturligt sätt vilket också kan leda till att vi får medborgare i samhället som är miljömedvetna. Genom att ha med sig positiva och lustfyllda erfarenheter från naturen väcks också naturligt en vilja att värna om miljön

För att barn i förskolan ska få en ökad miljömedvetenhet kan de även använda förskolans egen gård. De behöver inte enbart befinna sig ute i skogen anser Åkerblom (2004: 118). Han anser att en skolträdgårds-verksamhet kan bedrivas. Skolgårdsverksamheten kan med fördel användas som en plats för lärande. Genom att barn och pedagoger odlar tillsammans får barnen möjlighet att se hur deras egna handlingar påverkar naturen när de sköter om en växt. Detta kan ske i kombination med att barnen får ta dagliga promenader ut i närmiljön och upptäcka naturen runt omkring. Där kan barnen tillsammans med pedagogerna möjligtvis finna ett träd som de sedan kan välja att följa upp under åren som de går i förskolan och kanske även fortsätta att följa i deras senare liv. På så sätt kan barnen genom sin utomhusaktivitet få en möjlighet att skapa en relation till platsen och trädet vilket inte hade varit möjligt om de endast besökte platsen någon enstaka gång.

Ericsson (2004:137) anser att det inte räcker med enstaka utomhusaktiviteter då och då. Hon menar att barnen bör få vara ute regelbundet i alla väder och årstider. Hon menar då arbetet kan börja i närmiljön och studera träd och växter som finns där. Då kan barnen följa naturens skiftningar under olika årstider. Genom att barnen får vara med och odla och sköta om växter så kan det skapa en djupare relation till naturen och en miljömedvetenhet. En av grundpelarna för att barnen skall genomgå en läroprocess ute i naturen är att de känner en trygghet och relation till platsen de befinner sig på. Enligt Dahlgren (2007) kan en lärmiljö finnas i närmiljön, nära skolans område. Man behöver inte bege sig långt för att finna autentiska miljöer.

3.7 Traditionell förskolepedagogik

Enligt forskare inom förskolepedagogiken (Fagerli, Lillemyr och Sobstad, 2001) är grundpelarna i den svenska förskolepedagogiken att uppfostran och undervisning ska bilda en helhet i förskolan. Lärandet sker i leken och det sociala samspelet tillsammans med andra barn och vuxna. Det är viktigt att samarbetet med föräldrarna fungerar och pedagogernas uppgift blir att stödja föräldrarnas i deras uppfostran till sina barn så mycket som möjligt. Föräldrarna ska känna sig trygga med att lämna sitt barn till förskolan och detta står också skrivet i läroplanen för förskolan (Skolverket, 2010). Pedagogerna bör därför kunna möta både föräldrar och barn med finkänslighet och respekt (2001:48).

Det finns en pedagogisk grundsyn som betonar barns rättigheter, förutsättningar och behov (Fagerli m.fl. 2001: 189). Närhet, trygghet och omsorg är också tre viktiga punkter i läroplanen (Skolverket, 2010) och i förskolans pedagogiska värld. Det ”goda lärandet” går hand i hand med den trygghet och omsorg som barnen upplever i den verksamhet som de befinner sig i (2001: 45).

Enligt Fagerli m.fl. (2001:143) innebär svensk förskolepedagogik att verksamheten bedrivs utifrån läroplanen och barnkonventionen där de olika principerna bör följas. Både i förskolepedagogiken och i skolans pedagogik är lek och lärande centrala begrepp. Där ingår även att dagens förskola ska utgå ifrån barnens intressen och perspektiv. Barnen ska vara i centrum och hela verksamheten ska utgå ifrån barnens behov (2001:14). För att kunna arbeta med förskolepedagogik anser Fagerli m.fl. (2001) att pedagogerna bör ha en ”gemensam inställning till uppfostran, undervisning och påverkan på barn som inte har börjat skolan”.

I *förskolepedagogikens historia* skriver Simmons-Christenson (1980) att under århundraden växte barn upp och fostrades under hårda metoder. Inte förrän renässansen (1300-1600 talet) började man få upp ögonen för mildare metoder att fostra barnen på. Simmons-Christenson (1980:79) anser att det största området knutet till förskolepedagogiken är daghemspedagogiken. Den har sitt ursprung från pedagogen Fröbel som är ”Kindergartens fader”. Enligt Fröbel var barnens tidiga upplevelser viktiga för inläringen. Han utgick ifrån barnens olika behov och startade därför ”kindergarten”. I slutet av 1700-talet formulerade han olika principer för uppfostran och undervisning. För Fröbel var förståelsen för barns lek väsentlig då

leken inte sågs som ett tidsfördriv utan som en väg in till lärandet. Han ansåg även att den vuxnes roll var viktig i ett barns lärande, för att finnas där och uppmuntra barnet att upptäcka sin omvärld.

3.8 Friluftsförmedlingens tankar

I Ur och Skur – pedagogik bedrivs i Friluftsförmedlingens regi. Enligt friluftsförmedlingen grundläggs känslan för naturen genom att barn får vara ute i alla väder och årstider. Genom lustfyllda aktiviteter utomhus får barnen också en vilja att skydda och värna om miljön. Friluftsförmedlingen försvarar allemansrätten och arbetar för att så många som möjligt ska få möjlighet att vistas i, uppleva och njuta av den orörda naturen.

Skogsmullegrupper bedrevs tidigare endast ideellt av friluftsförmedlingen. Idag finns skogsmulle -verksamheten ofta förlagd på förskolor. På friluftsförmedlingens hemsida beskrivs skogsmulle som följer, ”Skogsmulle är en fantasifigur, en varelse av alldeles egen sort, som föddes i ett åskväder ur fullständigt naturliga ingredienser. Skogsmulle är ett med skogen, han älskar och försvarar naturen, ofta med hjälp av barnen”. Skogsknopp och Skogsknytte är en verksamhet som inspireras av Skogsmulle men anpassas till yngre barn: Skogsknopp 1-2 år och Skogsknytte 3-4 år (http://www.friluftsförmedlingen.se/for_barn/barnaktiviteter hämtat:101116).

3.9 Vad är I Ur och Skur?

I Ur och Skur -pedagogik kan bedrivas i förskola, familjedaghem, fritidshem eller skola och kan bedrivas privat eller kommunalt (Friluftsförmedlingen, 2007:81). *I Ur och Skur* - tanken väcktes inom friluftsförmedlingen 1983 och 1985 öppnades den första *I Ur och Skur* -förskolan. År 2007 fanns det 200 *I Ur och Skur* -förskolor och tolv skolor och det expanderar runt om i de nordiska länderna samt i Japan och Ryssland (Friluftsförmedlingen, 2007:90).

Pedagogiken bedrivs utifrån läroplanen (Skolverket, 2010) och Friluftsförmedlingen. Friluftsförmedlingens vision är, "att erbjuda alla upplevelsebaserat lärande för en hållbar utveckling i praktiken" (<http://www.friluftsförmedlingen.se/iurochskur/38> hämtat:101116).

I Ur och Skurs mål är att med läroplanerna som grund, (Friluftsförmedlingen, 2007:4)

- Ge barnen kunskap om naturen och förmedla naturkänsla
- Ge barnen ett ekologiskt synsätt och därmed skapa miljömedvetenhet
- Ge barnen kunskap om hur man uppträder i naturen och respekterar allemansrätten
- Ge barnen stimulans i hela sin utveckling genom att använda naturen
- Ge barnen möjlighet till rörelse och gemenskap på ett lustfyllt sätt i naturen

- Ge barnen grunden till ett livslångt intresse för friluftsliv

Enligt Friluftsförbundet (2007:5) är grundtanken för *I Ur och Skur* att barn får kunskap genom lustfyllt lärande baserat på konkreta upplevelser i naturen. Förhållningssättet är att ha barnet i centrum, lyssna på barnen och utgå från deras initiativ. *I Ur och Skurs* -pedagoger utgår från ett förhållningsätt utifrån följande begrepp: Det första begreppet är den medupptäckande pedagogen. Det innebär att ta del av barnens upptäckter och visa intresse för olika fenomen. Det andra begreppet är den medundersökande pedagogen som följer barnens utforskande genom att använda alla sinnen för att undersöka. Det tredje begreppet är den medupplevande pedagogen som njuter och har roligt tillsammans med barnen i naturen. Pedagoger följer upp barnens frågor och reflekterar över dem. Den fjärde är den medagerande pedagogen som deltar i leken, och är en förebild genom att visa nyfikenhet

På ett individplan består pedagogiken av ett lärande med alla sinnen. Genom att lära med hela kroppen skapas ett lärande i olika formerna: fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet. I gruppen skapas genom gemenskapen i naturen möjligheter att känna trygghet och tillhörighet, vilket främjar den sociala utvecklingen. Att fler blir delaktiga i naturen leder till att vi i framtiden kan få ett friskare och miljömedvetnare samhälle. *I Ur och skur* -pedagogiken kan enligt Friluftsförbundet på lång sikt leda till en hållbar utveckling i samhället och att vi kommer få medborgare i samhället som tar ansvar för hur de egna handlingarna påverkar miljön

(<http://www.friluftsförbundet.se/iurochskur/forskolan hämtat:101116>).

3.10 Sammanfattning av litteraturgenomgången

Vi har i litteraturgenomgången sett hur en traditionell förskola och en *I Ur och Skur* - verksamhet bedrivs. Det som främst skiljer de båda verksamheterna åt är pedagogernas utbildning. Verksamheterna utgår ifrån samma läroplan men med fokus på olika aspekter i denna. Vi har även tagit upp aspekter kring fantasi, kreativitet, lek, utomhuspedagogik, upplevelsebaserat lärande, hälsa, rörelse och miljömedvetenhet. Med detta i åtanke ska vi nu se om barn i *I Ur och Skur* - verksamheter får andra möjligheter till lärande än barn i en traditionell förskola.

4. Metoder, design och tillvägagångssätt

4.1 Metod och design

Vi har valt att göra en etnografisk fallstudie av den anledningen att ett sådant tillvägagångssätt passar för att göra en fördjupning och få en specifik bild av hur den pedagogiska praktiken ser ut. Vår studie är kvalitativ vilket innebär att forskningen försöker beskriva en företeelse. En djupare förståelse ska skapas för den händelse som studeras. Det innebär olika arbetssätt där forskaren själv befinner sig i den sociala verkligheten och studerar där människors handlingar och dess innebörd (www.ne.se/kvalitativ-metod hämtat: 111205).

En etnografisk fallstudie innebär att samla information om den sociala miljö eller situation som ska undersökas. Merriam (1994:37) talar om den etnografiska fallstudien som enligt henne är en sociokulturell studie. Det betyder att den beskriver för läsaren, "de uppfattningar, handlingsmönster, artefakter och värderingar som är gemensamma för en viss grupp människor".

Esaiasson, Gilljam, Oscarsson och Wängnerud (2007:121) anser att, "för att en undersökning skall kunna ses som en fallstudie så krävs det att det finns två analysenheter och att man gör en jämförelse mellan dessa två". Vi har valt att studera två förskolor med inriktning mot *I Ur och Skur* samt en traditionell förskola. Vi valde att studera just två förskolor med *I Ur och Skur*- inriktning därför att vi fick för lite tid i den ena och då behövde besöka en till. Dessutom hade vi inte lika mycket förkunskap om *I Ur och Skur* som om en traditionell förskola

Det finns olika termer för vad en fallstudie kan innebära. Att en fallstudie är partikularistisk innebär att fallstudien fokuserar på en viss situation eller händelse. Den är enligt Merriam (1994) den bästa fallstudiemetoden om man vill lösa ett problem som uppstått. I den deskriptiva fallstudien gör man en "tät beskrivning" av en händelse som studerats. Vår fallstudie är heuristisk. Enligt Merriam (1994:27) skapar en heuristisk fallstudie "nya innebörder, vidgar läsarens erfarenhet eller bekräftar det man redan visste eller trodde sig veta". För att samla in data har vi använt oss av intervju och observation.

4.2 Tillvägagångssätt

Vi började med att kontakta olika förskolor med *I Ur och Skur* -inriktning och en förskola utan *I Ur och Skur* -inriktning. Till slut bokade vi tid med två olika *I Ur och Skur* -förskolor och en traditionell förskola. Vi sammanställde intervjufrågorna och skickade dem till varje förskola några dagar innan vi skulle komma på besök. Vi skickade även med ett godkännandeintyg som pedagogerna fick skriva under innan vi intervjuade dem (se bilaga 2). Vi besökte först förskolan med traditionell pedagogisk verksamhet. Där var vi med en heldag för att observera och intervjua pedagogerna. Vi hade tänkt genomföra gruppintervjuer men på grund av omständigheter som personalbrist och dylikt kunde vi endast genomföra enskilda intervjuer. Då valde vi att intervjua två förskollärare som hade tid just då. Intervjun varade i ca 30 minuter per pedagog. Vi observerade utomhusvistelsen på förmiddagen under en timme. Under tiden som vi observerade fotograferade vi förskolans miljöer och antecknade våra reflektioner.

Därefter besökte vi *I Ur och Skur* -verksamheterna. När vi besökte den ena *I Ur och Skur* -verksamheten hade verksamheten en planerad utomhusvistelse denna dag. Då fick vi vara med på alla aktiviteter utomhus. Den första aktiviteten var en samling ute i skogen, där vi observerade pedagogerna och barnen. Resterande tiden under dagen varvades mellan fri lek och styrda aktiviteter. Vi intervjuade en pedagog under ca 30 minuter. Resten av tiden fortsatte vi att observera både inomhus och utomhus.

Den sista förskoleverksamheten som vi besökte var också en *I Ur och Skur*-förskola men där deltog vi enbart en förmiddag, eftersom pedagogerna inte hade mer tid för oss. Även där observerade vi barnen och pedagogerna samt genomförde en intervju.

Under de fyra intervjuerna som vi genomförde använde vi oss av ljudinspelning och anteckningar. Vi valde att använda oss av ljudinspelning dels för att kunna vara fokuserade på samtalet med pedagogen, och dels för att få med sådant som vi annars kunde gå miste om ifall vi enbart hade använt oss av anteckningar. Säljö (2000) talar om artefakter som är ett hjälpmedel för människan i vardagen och som kan fungera som ett komplement för vårt minne. Vår artefakt var ljudbandspelaren som vi använde under intervjuerna och pennan då vi antecknade under observationerna.

Vi skulle inte delta i samspelet med barnen under observationerna därför att vi ville att vår närvaro skulle påverka observationerna så lite som möjligt. Vi informerade pedagogerna i förväg och bad dem att informera barnen om att vi skulle komma och observera. Men när vi började observera märkte vi att det var svårt att inte delta eftersom barnen aktivt sökte kontakt med oss. Därför blev vi delvis deltagande i observationen.

När vi var färdiga med våra studiebesök gick vi igenom materialet i våra anteckningar, ljudinspelningar och fotografier, och transkriberade intervjuerna. Materialet har vi sedan sammanställt, tolkat och analyserat utifrån vårt syfte. När vi valde att sammanställa intervjuerna som vi hade genomfört använde vi oss av transkribering. Att transkribera betyder att ett inspelat ljudmaterial överförs till text. Björndal (2002) anser att det finns fördelar med denna metod som att kommunikationen under en intervju eller ett inspelat samtal kan bli tydligare i skrift.

4.3 Observation

Vi valde att använda oss av observationer som vi ville genomföra för att komplettera intervjuerna och för att vi skulle kunna få möjlighet att upptäcka beteenden som pedagogerna kanske inte har reflekterat över eller är medvetna om. Björndal (2002:29) anser att under en observation används alla fem sinnen, vi ser, hör, känner, luktar och smakar. Han menar att våra sinnen bemöts av ett våldsamt kaos från vår omvärld. Genom det "kaos" vi bemöts av bildar vi vår egen uppfattning under en enda sekund.

Merriam (1994:102) anser även att "som en slags outsider kan observatören lägga märke till saker och ting som blivit rutiner för en själva, vilket kan leda till förståelse av hela sammanhanget". Vi hade som avsikt att förhålla oss passiva under observationerna. Vi ville få en överblick av vilket förhållningssätt pedagogerna hade till barnen och inte påverka situationen. Merriam (1994:102) anser att, "observation är den bästa tekniken när en aktivitet, händelse eller situation kan iakttas direkt, när man vill ha ett nytt perspektiv eller när deltagarna inte kan eller vill diskutera det område man är intresserad av".

För att förbereda oss inför observationerna använde vi oss av ett observationsschema(se bilaga 1) som vi utformade med inspiration från Merriam (1994:104). Vi har då genomfört en strukturerad observation som enligt Björndal (2002:26) är att ha valt att utgå ifrån ett observationsschema. Vi använde dock inte alla frågor som författaren talar om utan vi valde att använda de frågor som passade vår studie bäst.

4.4 Intervjuer

Vi valde att kombinera observation och intervju för enligt Merriam (1994:86) kan vi inte observera känslor, tankar och avsikter och sådant som hänt för länge sen. Vi måste fråga människor för att få denna kunskap och intervjuer gör det möjligt att ta en annan människas perspektiv.

När vi genomförde intervjuerna var vår avsikt att inte påverka svaren på något sätt. När vi utformade frågorna funderade vi på att de inte skulle bli ledande. Merriam (1994) anser att "ledande frågor ska undvikas, eftersom det kan få respondenten att acceptera forskarens åsikter och värderingar". Vi ville ställa öppna frågor som inbjöd till samtal och försökte undvika ja och nej frågor. Vilket Merriam (1994:95) talar vidare om, "Även ja och nej frågor bör undvikas då svaren blir för enkla för att vara av värde för undersökningen". När vi formulerade frågeställningarna hade vi hela tiden vårt syfte som utgångspunkt. Forskaren bör ha en klar bild över vilken typ av information denna vill ha för att kunna lägga upp en lämplig strategi för frågandet (1994:100).

Vi använde oss av samtalsintervjuundersökning som enligt Esaiasson m.fl.(2007: 284-285) är sådana intervjuer som kan synliggöra hur olika fenomen gestaltar sig. Vårt syfte var att göra frågorna så tydliga och öppna som möjligt för att få pedagogernas perspektiv på hur deras livsvärldar ser ut. Vi hade inga förkunskaper kring hur det fungerar i praktiken på en *I Ur och Skur*- förskola, vilket inte är ett hinder.

I våra samtals -intervjuer har vi enligt Esaiasson m.fl. (2007: 292) utfört en respondentundersökning som innebär att det är svarspersonernas egna tankar som ska studeras. Det som ska komma fram är vad varje person tycker och tänker om det som ska undersökas och därför ställs samma frågor till alla svarspersoner. Våra intervjuer var strukturerade på det sättet att vi i förväg hade bestämt oss för vilka frågor vi skulle ställa och i vilken ordning. Enligt Merriam (1994:87) innebär en strukturerad intervju att bestämma frågorna och ordningsföljden på frågorna innan intervjuerna utförs.

4.5 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet i fallstudier

Vi har valt att genomföra en kvalitativ undersökning. En kvalitativ undersökning strävar efter att beskriva människors uppfattningar och inte att mäta ett fenomen upprepade gånger. En kvalitativ undersökning går ut på att tolka vad som sker och tolkningar kan inte mätas (Merriam, 1994:181).

Vårt studieresultat kan vara svårt att generalisera eftersom vi har fördjupat oss istället för att göra någon omfattande undersökning. Hade vi haft avsikten att kunna generalisera vårt resultat skulle en kvantitativ undersökning passat bättre. En kvantitativ undersökning innebär att forskaren mäter en företeelse och sammanställer i statistisk form (www.ne.se/kvantitativ-metod, hämtat: 111205). Merriam (1994:184) anser att forskaren med fallstudier går på djupet istället för att ta reda på något som gäller generellt.

Med reliabilitet innebär hur trovärdig en undersökning är. För att det ska bli så trovärdigt som möjligt så är det viktigt att man är noggrann under hela processen. Vi har därför försökt vara så noggranna i den mån vi kunnat och ett exempel på det var när vi skulle transkribera intervjuerna. Vi har tolkat enskilt först sen har vi diskuterat våra tolkningar med varandra och försökt finna en gemensam nämnare i intervjuavren. Vi har genom flera omgångar bearbetat resultatet och våra tolkningar och försökt vara så objektiva som möjligt.

Vi har använt flera olika metoder för att samla data och det kan stärka reliabiliteten. Vi valde ut pedagoger och förskolor som var godkända *I Ur och Skur*-förskolor. Då personalen på denna verksamhet hade en specifik utbildning antog vi att de var kompetenta inom området. Den traditionella förskolan var en tidigare VFU-plats. På så vis visste vi att det var en förskola med svensk förskolepedagogik utan inriktning på en specifik pedagogik.

Enligt Kvale (1997:218) så innebär validitet att man ska förhålla sig kritiskt till sin analys ifrån det undersökta området. Man skall vara medveten om sina egna förutfattade meningar och, undvika "snedvriden tolkning". Eftersom vi tidigare har läst om utomhuspedagogik så finns en risk att vi har med oss en bild om hur det är på en *I Ur och Skur* verksamhet. Det skulle kunna påverka vår tolkning av resultatet. För att undvika att resultatet inte blir trovärdigt så betonar Kvale (1997) att man under hela forskningsprocessen ifrågasätter sina iakttagelser. Ifall undersökningen stämmer överens med verkligheten. Vi vill gärna säga att vårt resultat av undersökningen stämmer överens, men tittar vi kritiskt på det kan vi inte vara helt säkra på om det är så. Bara att vi ringde och bokade en besökstid kan ha påverkat personerna som deltagit. Med detta menar vi att eftersom de visste att vi skulle komma i förväg fanns en risk att de ville "visa sina bästa sidor" av hur verksamheten fungerar.

Enligt Merriam (1994) finns det olika strategier för att stärka validiteten. För det första, att använda flera forskare, informationskällor och metoder. Det har vi gjort i vår undersökning, i den mån vi kunde på grund av tidsbegränsningen för examensarbetet. För det andra att samla in data under en längre tid med upprepade observationer. För det tredje att ta hjälp av kolleger och be om synpunkter. För det fjärde bör deltagarna få ta del av vårt material. Den femte och sista punkten är att man ska klargöra de värderingar och synsätt som vi som forskare har med oss in i undersökningen.

Vi anser att vår undersökning följer tre av dessa fem punkter. Vi har använt oss av många källor och metoder. Vi har tagit hjälp av varandra och av andra kollegor. Vi är medvetna om våra egna värderingar och synsätt och om hur det kan påverka vår undersökning. Det vi inte har haft möjlighet till är en undersökning under längre tid samt att deltagarna i studien inte har tagit del av vårt resultat före examinationen.

4.6 Etik

Vi har följt de fyra etiska principerna för vetenskapliga studier som anges av Stukat (2005:130–132). Den första principen är, *Informationskravet* som innebär att informera deltagarna om vad studiens syfte är och att deltagandet är frivilligt. Innan vi begav oss ut och besökte och förskolorna skickade vi med ett godkännandeintyg. I detta intyg står det om vilka rättigheter de som deltog i undersökningen hade och de fick skriva under att de tagit del av den informationen.

Den andra principen är *samtyckeskravet* som innebär att deltagarna själva får samtycka om sin medverkan innan undersökningen påbörjas. Samtliga deltagare undertecknade intyget innan vi började.

Den tredje principen är *konfidentialitetskravet* som innebär att deltagarna är anonyma. Deltagarna har även rättigheten att få ta del av det färdiga materialet. I intyget står det bland annat att deltagarna i undersökningen är anonyma och att de har rätt att avbryta sitt deltagande när de vill. Vi har använt fiktiva namn på personer och verksamheter så att ingen ska känna sig utpekad.

Den fjärde principen är *nyttjandekravet* som innebär att data som samlas in endast får användas i forskningsändamål. Vår studie kommer inte användas i kommersiellt bruk utan endast i forskning.

4.7 Metoddiskussion

Vi börjar med att ställa oss frågan, är vår studie trovärdig? Denna fråga är svår att ge ett direkt svar på eftersom en del faktorer spelar in. När det gäller just de förskolor vi undersökt anser vi att vårt resultat är trovärdigt, men om vi ska kunna säga något om hur det ser ut på *I Ur och Skur* i allmänhet krävs en mer omfattande undersökning. Det vi kunde gjort annorlunda i vår undersökning är att vi skulle varit ute under en längre period och tagit del av verksamheten. Vår ambition från början var att utföra gruppintervjuer med så många pedagoger som möjligt från varje avdelning, men det fanns ingen möjlighet till det på grund av olika omständigheter. Dessutom var det svårare att intervjua än vi hade trott. Vi hade kunnat lägga mer tid på att utforma intervjufrågorna. Vi anser även att observationerna var svåra att utföra objektivt eftersom barnen sökte kontakt med oss när vi observerade på gården. Vi hade kunnat förbereda barnen inför vårt besök på ett annat sätt.

5. Resultatredovisning

Nedan följer resultatet av vår studie. Resultatet innehåller följande delar: den traditionella förskolan som vi valt att kalla Virvelvinden, Regndroppens *I Ur och Skur* -förskola och Molnets *I Ur och Skur* -förskola. Beskrivningen av varje förskola har vi delat in i olika delar som vi analyserat fram ur intervju och observationsmaterialet. I slutet av resultatdelen har vi sammanfattat vårt resultat.

5.1 Traditionella förskolan Virvelvinden

Vi har besökt en traditionell förskola som är kommunalt styrd. Förskoleavdelningen som vi besökte bestod av två förskollärare och en barnskötare och barngruppen hade nitton barn mellan ett och fem år. I övrigt fanns det fyra avdelningar och varje avdelning hade nitton platser. Utöver det hade förskolan en resurs som gav mer kvalitetstid fördelad till varje avdelning några timmar i veckan. Förskolan låg i ett välbärgat område och hade tillgång till skog och park i dess närmiljö.

5.1.1 Utomhusmiljön

Utomhusmiljön bestod av tre gårdar. Den första gården låg placerad på ena sidan av förskolans byggnad. Den bestod av en klätterställning med rutschkana och bredvid den fanns det en gungställning placerad. På denna gård fick barnen endast vara i vuxet sällskap och gården var avgränsad från den stora traditionella gården med en grind som barnen inte kunde öppna utan hjälp från en vuxen. Den andra gården som också var den största gården såg ut som en traditionell förskolegård. Den har vi valt att kalla för den traditionella gården som alla barnen vistades på när de var utomhus.

Figur 3 Den traditionella förskolegården.

Figur 2 Lådan med traditionellt byggmaterial till

På den traditionella gården fanns det gungor, rutschkanor, en klätterställning och en kulle med två bollplank. Det fanns tre sandlådor och mitt på gården fanns det ett förråd placerat. I det förrådet fanns det bland annat cyklar, rockringar, bandyklubbor och dockvagnar. Förrådet var inte öppet när vi var där utan det materialet som fanns tillgängligt låg i en trälåda som en pedagog öppnade och ansvarade för under utevistelsen tillsammans med barnen. Den lådan innehöll hinkar och spadar och annat traditionellt byggmaterial till sandlådan. Något som pedagogerna saknade i utomhusmiljön var bättre material att använda ute på gården,

Något som jag anser att vi saknar här är att få använda mer material ute. Inte bara spänner och spadar, utan material till konstruktion. Eller material så att barnen kan leka affär, eller en bondgård som man skulle kunna leka med utomhus

Något mer som pedagogen berättade var att det, ”bara är ens egen fantasi som kan sätta gränser för vad man kan göra utomhus”.

På den tredje gården fanns endast en sandlåda och en gungleksak. Denna gård var liten till ytan och det var mest de yngsta barnen som lekte där.

5.1.2 Utomhusverksamheten

När vi frågade pedagogerna om hur ofta de är utomhus svarade de att de är ute minst två gånger om dagen med barnen. Utomhuspassen bestod av ett på förmiddagen och ett på eftermiddagen. På förmiddagen hade de först en samling inomhus och sen fick de gå ut efter klockan tio och vara ute i ungefär en timme. Därefter var det lunch och efter det hade de minsta barnen sovvila, då de vilade inomhus. De andra barnen hade först en aktivitet inomhus och sen fick barnen leka fritt, antingen inomhus eller utomhus. Om barnen ville gå ut innan mellanmålet som är halv tre, fick de göra det. Då gick en pedagog med ut och var med barnen ute medan en pedagog var inomhus och tog hand om de små. På eftermiddagen gick en av pedagogerna hem och då var de bara två resten av tiden, dock i samarbete med andra avdelningar. Klockan halv tre åt barnen mellanmål utomhus. Om de gjorde det eller inte berodde på vilket väder det var den dagen.

När barnen var utomhus brukade de leka fritt. Pedagogen berättade att, "vi har ingen planerad samling på gården, skulle vi ha det så sker det oftast utanför gården". Under tiden som de är ute på gården ansåg pedagogen att, "det är barnen som styr vad som händer på gården".

Om de skulle gå utanför förskolans område begav de sig oftast ut i närmiljön. I närmiljön så fanns det ett träd som barnen fick besöka vid flera tillfällen under våren. Förskolan hade en "kotteverksamhet" på våren vilket var när en mindre grupp barn fick gå med ut i skogen och träffa Kotte. Där kunde pedagogerna och barnen samtala om djuren och naturen. Detta skedde en gång i veckan under åtta veckors tid. De berättade även att "vi brukar använda närmiljön när vi ska ut i skogen, det gör vi framförallt på våren då vår "kotteverksamhet" startar. Eller så går vi utanför gården när tillfället ges". De brukade, "mata ändarna och passa på att samtala om fåglarna". De ansåg att den fria leken är viktig även utanför gården eftersom "vi tycker det är viktigt att barnen får använda den fria leken ute i naturen, då kan de få klättra och använda sin motorik". En av pedagogerna ansåg även att, "vi skulle vilja vara ute mer utanför skolans område".

5.1.3 Pedagogernas förhållningssätt utomhus

Pedagogernas ansåg att den "fria leken" hade en viktig betydelse för barnen på förskolan. "vi går helst inte in och organiserar deras lekar utan håller oss vid sidan om, fri lek för barnen". En av pedagogerna ansåg även att hon,

Vill ge barnen en möjlighet att själva få ta ansvar och hitta och upptäcka. Men att finnas där och påvisa saker som de kanske inte ser eller tänker på, olika fenomen, växter och djur. Det ska helst komma ifrån barnen, olika tankar, som man kan spinna vidare på

De vill dock inte på eget initiativ gå in och delta i barnens lek utan ansåg att "vill barnen ha med en i sin lek så märker man det".

5.1.4 Målsättningar med utomhusverksamheten

På förskolan togs en del specifika punkter upp ifrån läroplanen som de ansåg vara viktiga mål för utomhusverksamheten. Pedagogerna berättar, "vi vill göra barnen medvetna om sin närmiljö och om hållbar utveckling eller att respektera allt levande och att inte dra av grenar från träden". De hade också ett tänkande som handlade om hållbar utveckling och menade att, "vi har ju kotteverksamheten som man bland annat tar upp det här om skräp och att man inte får slänga skräp i naturen. Då använder vi bland annat den där skräpfia som varit ute och kastat skräp i naturen". Ett annat mål som de ansåg sig ha utomhus var att, "barnen får använda sin motorik och fantasi i fria lekar, tillit till sin egen förmåga, att våga utmana sig själv genom att klättra i träd och så vidare".

En av pedagogerna berättade att de hade ett akvarium som barnen var mycket intresserade av. Där kunde barnen få ta del av ett kretslopp och fiskarnas utveckling. När det kom till årstiderna brukade de använda närmiljön runt omkring, då de kunde gå ut i skogen och se förändringar på träden. Under vår och sommarhalvåret fick barnen plantera tomatplantor. Pedagogerna berättade att, "det får barnen göra för att kunna se växtens utveckling, från ett frö till en växt". Det som var ett dilemma med att plantera var att de inte kunde plantera utomhus eftersom de var rädda att plantorna skulle bli förstörda om de lämnades ute på gården, "lämnar vi planteringen ute på gården en fredagskväll så är det säkerligen förstört på måndag morgon när barnen kommer tillbaka igen".

Utomhus kan pedagogerna fånga tillfället i akt på ett annat sätt en inomhus. Pedagogerna berättade att "om man vill samtala om olika fenomen så kan man kanske uppleva det på ett annat sätt utomhus i närmiljön än inomhus". Det kan också vara en träning för barnet att lära sig hitta rätt utomhus. Hon menade att när barnen är inne på gården är barnen tryggt begränsade inom ett område. Men när de kommer utanför gården kan det vara en utmaning för barnet. Om de får vara utanför förskolans gård får de också en möjlighet att träna på mer utomhusvana. Pedagogerna menade vidare att "även om inte allt är tillrättalagt i naturen kanske barnet klarar av det ändå och det är en bra träning i sig". I det stora hela menade pedagogerna att det är viktigt att dagen fungerar i sin helhet. Hon menar att barnen ska ha "en väl balanserad dag, både utomhus och inomhus".

5.1.5 Fördelar och nackdelar

Det som var fördelarna med att vara utomhus enligt pedagogerna var att det fanns större ytor där. Inomhus blev barnen mer begränsade eftersom det var ett mindre

utrymme. Pedagogerna menade att, "barnen får mer utlopp för sin energi utomhus än inomhus. De har inte samma begränsningar utomhus när det handlar om att man måste ta mer hänsyn inomhus för varandra på ett annat plan". En annan fördel med att barnen får vara ute är att de kan röra sig mera fritt och ha en högre ljudnivå än vad de kan ha inomhus av olika skäl. Pedagogerna var eniga om att barnen håller sig friskare genom att vara mer utomhus. Det som skulle kunna vara en nackdel är om det är kallt ute och barnen inte har rätt kläder med sig till förskolan. Toalettbesöken kunde enligt pedagogen också vara problematiska, "ska man ta med sig pottan ut då?".

5.1.6 Dokumentation

Pedagogerna dokumenterade på samma vis inomhus och utomhus med portfolio. De menade att,

vi dokumenterar genom att fotografera, dels för att spara och ha med i portfolion så att barnen kan få ta del av deras lärande, dels för att kunna se ifall det är något som vi pedagoger missar precis i stunden. Vi för dialoger med barnen om något som de vill berätta och antecknar det

De använde även sig av en digital fotoram för att dokumentera och visa för föräldrarna vad deras barn har gjort under dagen.

5.1.7 En dag på Virvelvinden

Barnen lekte med varandra och vi kunde inte se några dialoger mellan barn och pedagoger. Det samspel vi såg var i form av uppmaningar. Pedagogerna höll sig i bakgrunden och observerade leken. Mitt på gården fanns en stor vattenpöl som barnen lekte i. Den platsen såg ut att vara den viktigaste punkten på hela gården. Många barn hämtade vatten där för att leka med i sandlådan eller för att måla på husväggar.

Figur 4 Några barn som leker vid vattenpölen.

Under vårt besök åt barnen lunch inomhus och mellanmålet utomhus. När de åt mellanmålet utomhus satt de vid ett bord ute på gården, detta fick barnen göra när vädret tillät.

5.2 Regndroppens I Ur och Skur

Förskolan är kommunalt styrd och den hade tillgång till en park samt skog och natur i närmiljön. Två av förskolans avdelningar var *I Ur och Skur* - avdelningar. Där gick 40 barn uppdelade på två avdelningar i åldrarna ett till fem år. Personalen bestod av

tre förskollärare, tre barnskötare och två assistenter. Barnen delades in i grupperna Knopp, Knytte och Mulle. Knytte och Mulle hade två ledare, varav en barnskötare och en förskollärare vardera. I Knopp fanns det en förskollärare och en barnskötare. 80 procent av personalen hade och ska också enligt Friluftsförbundet ha *I Ur och Skurs* grundutbildning för att förskolan ska få sin inriktning godkänd. Målet var att all personal ska ha *I Ur och Skurs* grundutbildning.

5.2.1 Utomhusmiljö

Förskolans gård kunde delas in i två områden. Den största gården innehöll stora områden att röra sig och leka på och gården var uppdelad i olika lekstationer. På den stora gården fanns cykelvägar med tillhörande "tankstation" uppmålad på en vägg, där det också fanns olika slangar. På gården fanns en konstruktionsstation med olika brädor som barnen kunde leka och konstruera fritt med. Vid vattenstationen fanns rör, vattenbanor och möjlighet att hämta vatten ur en tunna. På gårdens baksida fanns en "kompisgunga" och ett sjörövarskepp, med rutschkana placerat i en sandlåda. Övriga saker som fanns var pilkoja, träkoja, samlingsplats med bänkar, en "gungbuss", snickarbod och materialförråd.

Figur 5. Gungbussen

Utanför denna gård fanns en andra gård som kallades "*I Ur och Skur* -gården". Där fanns ett vindskydd där barnen åt olika måltider eller hade samlingar.

Figur 6. Vindskyddet där barnen åt olika måltider och hade

Figur 7. Konstruktionsstation.

I ett förråd fanns olika inomhusleksaker som dockvrå och legobitar. I anslutning till vindskyddet fanns ett utedass. Själva gården innehöll olika saker att klättra eller balansera på och där fanns också ett grönsaksland där barnen odlade under sommarhalvåret. Pedagogerna beskrev verksamheten i trädgårdslandet, " under vår, sommar och höst är det, det som är det centrala i vår verksamhet tillsammans med utflykterna som vi gör". Pedagogerna försökte att ta med barnen till *I Ur och Skur* -gården så ofta som möjligt och helst varje dag.

5.2.2 Utomhusverksamhet

Dagen på avdelningen bestod av två långa utomhuspass, ett på förmiddagen och ett på eftermiddagen. Barnen skulle vara ute så mycket som möjligt, beroende på väderleken. Under vinterhalvåret var barnen inne en stund mitt på dagen för att vila och äta lunch. Under sommarhalvåret var de däremot ute hela dagarna och både vilade och åt alla måltider utomhus. De minsta barnen som sover, hade sin vila utomhus nerbäddade i sovsäckar året runt.

Figur 8. Sovvila utomhus för de yngsta.

När vi ställde frågan kring vad de gör utomhus menade pedagogen att det blir en väldigt intensiv verksamhet utomhus eftersom de hela tiden måste anpassa sig efter väderförhållanden. Det innebär att om det blir kallt gäller det att hjälpa barnen att hålla sig aktiva. Om det till exempel börjar snöa eller regna krävs det att pedagogerna snabbt kan anpassa verksamheten efter det. Pedagogen berättade att barnen gärna ville vara utomhus då det regnar,

när vi är ute, så är det regn, då är det mycket vattenlekar. Då är det vattenpölar som hägrar. / *Ur och Skurs* barn är lätta att motivera att gå ut när det regnar för då finns det nästan mer att göra än om det är torrt ute"

Minst tio gånger per termin under vår och höst var det naturskola för barnen. Pedagogerna utformade naturskolan och den kunde till exempel handla om naturkunskap eller utomhus-matematik, anpassat efter barnens olika åldrar. Under terminerna lades det ner mycket tid på naturskolan medan under vintern fokuserades verksamheten mer på skapande verksamheter. Alla högtider som förskolan firar, firades också utomhus. Pedagogen förklarade hur ett luciafirande kunde gå till, "vi ska ha fackeltåg ute i parken med föräldrarna, så att föräldrarna vet att de ska köpa luciaklänningar som täcker en overall".

Pedagogerna använde sig mycket av parken och skogen i närmiljön, och gjorde även vandringar i närliggande bostadsområden. Två gånger i veckan var det planerad verksamhet utanför gården. Då lämnade Knytte och Mulle - grupperna gården, medan Knopp -gruppen stannade kvar. Pedagogen menade att de yngsta barnen i Knopp behövde bli förberedda på kommande skogsutflykter och att den egna gården

var tillräckligt stor att upptäcka ur de minsta barnens perspektiv. Pedagogen framförde önskemål om att komma ut i närmiljön oftare, "vissa gånger kanske man skulle önska att man kom ut mer men vi är en förskola med mycket barn och hade jag fått välja hade vi varit ute varje dag, alltså utanför gården". När pedagogerna lämnade gården med sin barngrupp gjordes mycket på rutin, vilket kunde innebära att besöka samma plats flera gånger för att se skiftningarna i naturen. Pedagoger tog som ett exempel att de genom att följa ett utvalt träd under ett helt år, kunde ge barnen möjlighet att utveckla sitt kretsloppstänkande. För att återkoppla till utomhusverksamheten inomhus pratade pedagogerna med barnen efteråt om vad de hade gjort i skogen. De kunde också vara så att barnen fick rita något som de upplevt utomhus. Vissa gånger tog barnen med sig naturmaterial in för att använda i skapande verksamhet.

5.2.3 Pedagogernas förhållningssätt utomhus

Pedagogernas förhållningssätt gentemot barnen innebar att de försökte vara nära tillsammans med barnen i deras lekar och upptäckter. Pedagoger beskrev det som, "att man verkligen är med i lekarna och umgås med barnen och upptäcker samma saker som barnen upptäcker, så att man uppmuntrar upptäckarglädjen hos barnen". Som ledare var det viktigt att vara engagerad och positiv inför att vara utomhus, eftersom de tänkte sig att pedagogens förhållningssätt smittar av sig på barnen. Det gällde att oavsett väderlek behålla engagemanget och glädjen utomhus. Pedagogerna försökte att prata med varandra så lite som möjligt då de var i skogen, och de fokuserade istället på att vara tillsammans med barnen, "vi är medupptäckare, vi är medupplevare, att vi går ner på barnens nivå. Tanken är att vi inte ska stå och dricka kaffe i ett hörn du vet som traditionella förskolor, utan vi går in i samspelet".

5.2.4 Målsättningar med utomhusverksamheten

På förskolan fanns tanken att allt gick att göra utomhus och att det inte fanns något innehållsområde som inte gick att få in i ett utomhuspass. De ansåg att allt de gjorde hade en koppling till läroplansmålens för förskolan. Som utgångspunkt i sin planering använde de sig av lärarhandledning och aktiviteter ur en metodbok för *I Ur och Skur*. De menade dock att de ofta fick ändra sin planering eftersom barnen intresserade sig för något helt annat då de väl gick ut. Pedagoger menade att det var viktigt att vara flexibel i planeringen, "jag kan ju inte stå och prata om bilar om hälften av barngruppen är intresserade av traktorer". Avdelningen arbetade mot de mål som satts upp av *I Ur och Skur* och pedagoger beskrev det på följande sätt, "Grundtanken med *I Ur och Skur* är att vi ska ha roligt i naturen och lära oss samspelet".

5.2.5 Fördelar och nackdelar

Pedagoger vi talade med menade att hon blev mer tillåtande utomhus. Hon menade att inomhus var det lätt att fastna i att begränsa barnens idéer och tillgång till olika material. Hon menade även att det blir en annan typ av konflikter utomhus. Inomhus finns begränsat med utrymme och när det är många barn på en liten yta är det lätt

att de börja bråka med varandra. Pedagogen jämförde inomhusmiljön med dokusåpan "Big Brother" där olika personer tvingas leva tillsammans instängda i ett hus under 100 dagar, "det är ju bara att titta på Big Brother, det blir ju en massa konflikter". Enligt pedagogen fanns det möjlighet att gå ifrån och göra något annat utomhus om det blir bråk, eftersom det fanns utrymme för det. Utomhus fick barnen också möjlighet att komma undan från gruppen och leka själva en stund. Enligt pedagogen fanns nästan bara fördelar med att vara mycket utomhus. Barnen hade lägre sjukfrånvaro och var piggare och friskare. Pedagoger ansåg också att pojkar och flickor leker med varandra i större utsträckning än inomhus, "ute i skogen är ju allting könlöst. Där har vi ju inga leksaker som är riktade mot tjejer och killar utan där leker alla samma lekar". Den enda nackdel som kunde märkas var att det blev svårt för barnen att anpassa sig till att vara inomhus till exempel då det gällde röstläget.

5.2.6 Dokumentation

På avdelningen arbetade de med portfolio som dokumentationsmaterial. De ansåg att det var viktigt att barnen kan vara med i processen och få syn på sitt eget lärande. Som verksamheten såg ut nu, skrev pedagogerna ut bilder som de satte in i pärmar. De hade dock märkt att ingen såg dessa pärmar eftersom de hängde inomhus, där de nästan aldrig var. Nu har avdelningen istället tänkt sig att prova att filma barnen. De menade att när dokumentationen finns på film kan barnen direkt själva berätta vad de tycker och tänker.

5.2.7 En dag på Regndroppen

Vi besökte Regndroppen på en torsdag och då hade förskolan planerat aktiviteter utomhus. Vi fick delta i en utomhusaktivitet med barngruppen "Knytte" där barnen var i åldersgruppen tre till fyra år. Det började med att barnen samlades ute på gården tillsammans med tre pedagoger. Barnen delades sedan in med en "gå-kompis". Sedan begav vi oss ut till skolans närmiljö som var ett skogsområde. När vi hade gått upp för en lång backe och kommit upp i skogen hölls det en samling som inleddes med en namnvisa. Just denna dag var det ett barn som fyllde år, vilket vi firade genom att födelsedagsbarnet fick önska en låt och bära en födelsedagskrona som en av pedagogerna hade tagit med sig. Efter det var det dags för fruktstund då vi bjöds på fruktsallad. Efter fruktstunden fick barnen leka fritt i några minuter. En pedagog fick en önskan av tre barn om att gå och titta på "Knytte". Vi följde med eftersom vi var nyfikna på vem Knytte var. Vi gick in på en liten stig bland grenar och snår och så stannade barnen och pedagogerna vid en grop som täcktes av sten och mossor. För att inte avslöja för mycket kan man säga att Knytte såg lite ut som en nyckelpiga. Knytte var sjuk denna dag så han eller hon fick vila, men barnen hälsade lite försiktigt på Knytte och sen fick de stänga igen gropen igen med lite grenar och mossor så att Knytte kunde känna sig trygg i sitt hem.

En liten stund senare tog en av pedagogerna kommandot och ville att barnen skulle träna på att klättra. Hon tog då fram ett blått rep och band fast det i ett träd i närheten

av en bergsslätt. Sen fick barnen i tur och ordning försöka ta sig upp på det lilla berget med hjälp av repet och glada uppmuntrande hejklack från oss andra.

Figur 9. Barnen tränar på sin motorik genom att få klättra med rep.

När barnen fått klättra några gånger började en del barn göra andra saker i skogen. De ville gärna göra utmanande saker som att klättra i träd eller stå nära bergskanter. Några av barnen började klättra på en stor sten som var lite fuktig ifrån regnet och risken för att halka på den var stor. Då tog två pedagoger initiativet att vara med och stötta barnen under deras klättring så att ingen skulle ramla. De barnen som inte deltog i klättringen lekte fritt men de befann sig hela tiden så att pedagogerna kunde se eller höra dem.

Efter utomhuspasset i skogen återvände barnen till förskolan för att äta lunch och vila inomhus. De minsta barnen sov utomhus i vagnar. Efter vilan slussades barnen ut på gården igen. På gården lekte många barn i sandlådan och i konstruktionsstationen. Några pedagoger deltog aktivt i barnens lekar i sandlådan. En av pedagogerna tog initiativet att öppna snickerboden så att barnen kunde vara där. Pedagogen var med och hjälpte barnen vid behov. På eftermiddagen när barnen skulle äta mellanmål gick pedagogerna tillsammans med en grupp barn, ut till "*I Ur och Skur* - gården" där de fick äta sitt mellanmål i vindskyddet.

5.3 Molnets I Ur och Skur

Vi har besökt en *I Ur och Skur* - förskola som ligger i lantlig miljö med närhet till skog och natur. Förskolan bestod av en ett till femårsavdelning som hade sjutton barn. Barngruppen skulle inom en snar framtid ökas till tjugotvå barn. Förskolan var ett föräldrakooperativ vilket innebär att föräldrarna var arbetsgivare. Föräldrarna hade ansvar för olika uppgifter såsom städ och inköp samt för kontakterna med nya barn och föräldrar. Föräldrarna var väl insatta i verksamheten och hade även jour i barngruppen en eftermiddag i veckan då pedagogerna fick möjlighet till planeringstid. Föräldrarna påverkade allt utom just den pedagogiska verksamheten som föreståndaren var ansvarig för. Förskolan hade 4,5 pedagoger och en kokerska på 70 %. Av dessa var tre förskollärare och en barnskötare anställda, varav en av

förskollärarna också var föreståndare. Två av de anställda hade *I Ur och Skurs* egen utbildning och resterande hade en äldre variant av friluftsföräldrarnas mulle - utbildning. De hade även en egen kokerska som lagade ekologisk mat och det fanns en köksträdgård där olika grönsaker odlades.

5.3.1 Utomhusmiljön

Gården hade tre avdelningar. På gård 1 fanns det saker som cyklar och sandlåda med olika sandleksaker. När barnen åt lunch satt de på en veranda där det också fanns pysselmaterial och spel att plocka fram vid efterfrågan. Barnen fick sköta om odlingar av växter och örter som planterades på sommarhalvåret och som användes till maten. Det hade tillgång till en cykelväg, en gunghäst och en sandlåda. På gården fanns små "gröna rum", och ett litet krypin. En pedagog berättade att denna gård erbjöd mycket färdigt material som talar om för barnen hur det skall användas. Pedagogerna menar att material som till exempel en cykel uppmanar barnen just att cykla och inte att tänka kreativt, "om man är här blir det mer styrt. Ja vi cyklar! och då cyklar man, man har inte det där kreativa i tanket att man ska lista ut vad man kan göra utifrån det man har".

På gård 2 fanns klätterställning, gungbräda, träbåt, gungor, rutschkana, klättermatta, balansrep, stubbar, stockar och stenar att klättra och balansera på. Där fanns också olika naturrum som användes på sommarhalvåret. Till naturrummen tog pedagogerna ut material som annars används inomhus, som till exempel legobitar eller dockvrå. Naturrummen kunde skapas utifrån olika teman som var aktuella för tillfället. Pedagogerna höll på att utveckla sin verksamhet i naturrummen.

Figur 10. Ett naturrum.

Figur 11. På sommarhalvåret så är detta en koja, "ett grönt"

Det fanns även en snickarbod och mitt på gården var ett stort skepp som innehöll en sandlåda. Bredvid skeppet fanns det ett sagoslott som satt ihop med ett träd.

Figur 12. Ett sagoslott i

På gård 3 fanns endast naturmaterial. Barnen skulle enligt pedagogerna få använda sin fantasi och kreativitet samt upptäcka naturen då de befann sig på denna del av gården. Det fanns på denna gård lite stubbar och grenar som låg som en hinderbana.

Figur 13. Hinderbana av naturmaterial.

De hade även anlagt en eldstad som de använde som matplats. Pedagogerna valde gård att vara på utifrån vad som var planerat för dagen och efter barnens önskemål om var de ville vara. Pedagogerna vi intervjuade reflekterade över skillnaden i barnens lek beroende på vilken gård de befann sig på,

Man kan ju se skillnaden, när vi är där det inte finns några material, det blir ju mer kreativ lek om man säger så. Man börjar mer och tänka: jaha vad har vi här nu? Där är en stock, vad kan vi hitta på med den? Jo vi kan klättra på den eller vi kan leka att det är rymdskepp

Eftersom barn och pedagoger spenderade så mycket tid utomhus hade de god kännedom om vad som fanns och växte där. Men genom att lämna gården gick det att hitta mer och göra nya upptäckter. Då kunde barnen hitta nya djur och växter och se årstidernas skiftningar.

5.3.2 Utomhusverksamhet

Barnen var utomhus varje dag så mycket som vädret tillät. De åt alla måltider ute under sommarhalvåret, men under vinterhalvåret åt de inomhus. Det gjorde de

eftersom pedagogerna inte upplevde att det blev lustfyllt att äta ute när barnen blev för kalla om händerna. På vintern var visst material också svårt att ta ut, som till exempel små legobitar, och då fick barnen vara inomhus och leka med detta istället. Under sommarhalvåret togs dock allt material ut till olika "naturrum", där det fanns möjlighet till både rollekar samt bygg och konstruktion. Pedagogerna berättade om de olika naturrummen, "vi har olika naturrum som vi säger där man antingen bygger med lego eller leker med dockor, eller vad man gör".

De små barnen hade sin vila utomhus nerbäddade i sovsäckar medan de äldre barnen vilade inomhus mitt på dagen. Varje torsdag under sommarhalvåret hade de mulleverksamhet. Det innebar att de gick till skogen en heldag. Då åt barnen ute i skogen, förutom de allra minsta som åt på förskolan. Pedagogerna odlade och komposterade tillsammans med barnen. Enligt pedagogerna kan barnen då se kretslopp, "barnen ser kretslopp. Det är viktigt att barnen ser hur viktigt det är att ta vara på, vad som blir jord igen, och det lär dem ju också att vara rädda om miljön".

Figur 14. Här har barnen odlat.

5.3.3 Pedagogernas förhållningssätt utomhus

I Ur och Skur - verksamhet ska enligt pedagogerna utgå från barnen. De menade att det kunde finnas en idé om vad som skulle göras, men när barnen väl kommer ut i naturen kanske de hittar något helt annat och då får man som pedagog ändra sin idé. Detta sågs dock inte som ett problem utan som en fördel, "man får så mycket gratis. I naturen dyker det alltid upp massa grejer som är intressanta". Barnen är de som ställer frågorna och hittar olika saker i naturen och pedagogerna ansåg att barnens frågor var det som skulle styra verksamheten, "barnen styr, det är de som ställer frågorna". Om man som pedagog inte kunde svara på barnens frågor menade pedagogerna att det gick att ta reda på svaren tillsammans med barnen till exempel genom att slå upp i en bok.

5.3.4 Målsättningar med utomhusverksamheten

Ett mål var att barnen skulle få ett ekologiskt förhållningssätt. De skulle lära sig att se samband och kretslopp samt att vara rädda om sin miljö. Pedagogerna menar att, "

göra barnen medvetna om naturen, vad som händer och att man värnar om sin miljö, det är det grundläggande". Alla innehållsområden i läroplanen arbetas med utomhus och med det menar pedagogerna att, "allt man kan göra inne kan man göra ute".

5.3.5 Fördelar och nackdelar

Pedagogerna såg få nackdelar med att vara mycket utomhus. Den enda nackdelen var om det var alldeles för kallt. Det var också viktigt att det fanns en balans mellan att vara inne och ute så att barnen fick både och. Barnen måste också förberedas inför skolan och träna på sin koncentrationsförmåga inomhus. Det krävs för att klara övergången till förskoleklassen, enligt pedagogerna. Pedagogerna vi intervjuade ansåg att det fanns en större glädje och kreativitet hos barnen i en naturmiljö. Hon berättade att deras barn har lättare att hitta saker att leka med överallt. "jag har ju jobbat mycket på verksamhet som inte är *I Ur och Skur*, och den kreativiteten finns inte där, i den utsträckningen". Barnen får också enligt henne en naturmedvetenhet, vilket innebär att de ser saker i omgivningen och blir medvetna om vad de har omkring sig. Pedagogerna tog upp ett exempel, "titta där är en maskros! Där är ett sånt djur! så dom ser mycket, mycket mer, jag tror att det öppnar upp tankeverksamheten mer" . Pedagogerna betonade också att barnen blev friskare av att vara utomhus, " i och med att man är så mycket ute och får frisk luft blir man friskare".

5.3.6 Dokumentation

Pedagogerna arbetade mycket med reflektion, både tillsammans med barn och kollegor. De reflekterade tillsammans med barnen kring vad de hade gjort och hittat under dagen. Tillsammans med kollegor handlade reflektionen om vad de fått ut av dagen. Dokumentationen skedde genom portfolio som metod, och pedagogerna var noga med att dokumentera lärsituationer, "du måste ju ha nån lärsituation som du dokumenterar i portfolion, så det inte bara blir foton på barn som springer omkring utan det är viktigt att man dokumenterar lärandet, vad barnet gör och tittar på".

Återkoppling av utomhusverksamheten inomhus skedde ofta spontant, men var inget som pedagogerna hade en rutin för. Pedagogerna ansåg att det som finns ute i naturen är mest naturligt att tala om i sin rätta miljö. Pedagogerna förklarade detta så här, "när man är ute i naturen är ju allt natur och det är så naturligt och det växer där, så det är där man ska fokusera på blomman, ute för att den är ute". Ibland skedde återkoppling dock genom att man inomhus sökte svar på frågor eller dokumenterade upplevelser genom att rita,

Det kan ju vara så att man har hittat något som vi pedagoger inte kan ge svar på. Det är där i så fall som man kan koppla det till att titta i nån bok. Kommer ni ihåg hur den här växten såg ut? Kommer ni ihåg hur det djuret såg ut?

Pedagogerna menar också att barnen inte behövde uppmanas att till exempel rita något de upplevt, "De ritade ju ofta av det som de har upplevt utan att vi behöver prata om det".

5.3.7 En dag på Molnet

Vi besökte Molnets *I Ur och Skur* på en tisdag och då hade de inte någon planerad aktivitet utomhus. Dagen började med en samling inomhus och sedan gick barnen ut på gården tillsammans med pedagogerna. Barnen befann sig på gård 2 där det fanns mycket material för motorisk träning så som klätterställning, stockar, stubbar och många möjligheter till balansgång. Barnen klättrade och balanserade på en stock. Några barn började balansera på ett räcke som fanns vid snickarboden och de sökte utmaningar i leken. De mindre barnen lekte vid rutschkanan och sjörövarskeppet. Pedagogerna observerade barnens lek men deltog inte själva utan barnen lekte fritt och med varandra. Pedagogerna berättade att de gick in i barnens lek endast om barnen kom fram och bjöd in dem. Efter en liten stund så samlade pedagogerna barnen för fruktstund under ett träd.

5.4 En jämförande sammanfattning av resultatet

Här är vår jämförande sammanfattning av resultatet. I vår sammanfattning har vi utgått från vårt syfte: Studien syftar till att ta undersöka om barn i en *I Ur och Skur* - förskoleverksamhet får andra möjligheter till lärande än barn i en traditionell förskoleverksamhet?

Vi har valt att beskriva likheter och skillnader i en sammanfattande text. Vi börjar med en inledande text kring en liten del av resultatet. Sedan har vi delat in sammanfattningen i olika kategorier som vi har analyserat fram ur intervjuer och observationer.

Alla tre förskolorna som vi har besökt har liknande förutsättningar när det kommer till närmiljön, barngrupperna och förskolegården. Det som skiljer pedagogerna åt är att de har olika typer av utbildning. Pedagogerna på Molnet och Regndroppen har friluftsfämjandets utbildning som komplement till sin lärarutbildning. Vilja och ambitioner att arbeta utomhuspedagogiskt, fanns på både Virvelvinden, Molnet och Regndroppen. Men på Virvelvinden såg en av pedagogerna som vi intervjuade, svårigheter med att genomföra sina ambitioner. Detta på grund av personalbrist men också olika intressen i arbetslaget. Men de såg även att det fanns möjligheter om man ändrar sitt förhållningssätt och pedagogen berättade att det, ”bara är ens egen fantasi som kan sätta gränser för vad man kan göra utomhus”.

På Molnet och Regndroppen ansåg de att allt går att arbeta med utomhus och alla delar i läroplanen kommer in. De tog tillfället i akt att använda sig av olika ämnen utomhus. Deras motto var att "allt man kan göra inne, kan man göra ute." På Virvelvinden fokuserade de på specifika delar ur läroplanen som de kan arbeta med utomhus. De fångade tillfällen som när barnen bygger sandkakor och då kan de till exempel kombinera det med matematik. Motoriken var en viktig aspekt då de ansåg att barnen kunde vara ute och röra på sig och bilda sig en kroppsuppfattning. Några andra viktiga aspekter var, hållbar utveckling att värna om naturen och att respektera allt levande.

5.4.1 Motorik

Alla förskolorna hade skog och natur i närheten. Deras barngrupper var ungefär lika stora och om man såg till ytan hade de liknande gårdar. Det som skiljde sig åt var gårdarnas utformning och vilket material som fanns. På Molnet och Regndroppen fanns det både traditionella lekplatser och naturgårdar som skulle främja barnens kreativa process. På Molnet och Regndroppen fanns det gårdar som gav rika möjligheter till motorisk träning. Det fanns bland annat en hinderbana och balansgång, samt stora ytor att röra sig på. På Virvelvinden hade de inte någon hinderbana, men de hade en liten fotbollsplan. De hade även mycket yta att springa på men inte till att balansera och klättra.

5.4.2 Lek

På Virvelvinden och på Molnet ansåg båda att den fria leken var viktig. De gick inte aktivt in i barnens lekar utan de gick in i leken om de märkte att barnen ville ha med dem. På Virvelvinden ville pedagogerna inte gå in i barnens lek. Pedagogerna höll sig i bakgrunden och observerade barnen i leken eftersom de ansåg att den fria leken var viktig. På Regndroppen ville pedagogerna vara medupptäckande och lekte med barnen för att de ansåg att upptäckarglädjen var viktig. De nämnde inget om den fria leken vid intervjun.

Barnen på Molnet och Regndroppen var utomhus hela dagarna under sommarhalvåret samt åt alla måltider utomhus. Det innebar att de i de flesta fall slipper städa undan sina lekar. De kunde gå ifrån för att äta men sedan fortsätta på samma lek när de var färdiga. Dagsschemat för barnen på Molnet och Regndroppen var mer flexibelt än på Virvelvinden. Med ett flexibelt schema minskar risken att olika rutiner tvingar barnen att avbryta sina lekar.

5.4.3 Miljö

På Molnet och Regndroppen odlade de tillsammans med barnen utomhus. På Virvelvinden odlade de ibland tomatplantor inomhus. Utomhus var de rädda att odlingarna förstördes om de lämnades obevakade över helger. Inomhus hade Virvelvinden ett akvarium där barnen fick ta del av fiskarnas liv och kretslopp, enligt pedagogen.

5.4.4 Autentiska miljöer

På molnet och Regndroppen fick barnen möjlighet till fler sinnliga upplevelser eftersom de tillbringade mer tid ute i naturen. Om de samtalande om trädet gick de ut med barnen till ett träd. De gick ut i naturen på båda verksamheterna men i den traditionella förskolan var det inte en rutin utan mer när tillfället gavs eller när det var en planerad "utflykt".

Hur ofta barnen var ute skiljde sig åt på de olika förskolorna. Barnen var på gården minst två gånger om dagen på Virvelvinden. De sade att de inte hade möjlighet att lämna förskolan så ofta. De gick utanför gården på våren när de hade

kotteverksamhet och när vädret tillät. På Molnet och Regndroppen var barnen ute hela dagarna i stort sett året om samt lämnade gården två gånger i veckan. På vinterhalvåret kunde de gå in om det var för kallt. På vinterhalvåret hade pedagogerna samling med barnen inomhus när det var för kallt ute.

5.4.5 Gruppdynamik

Möjligheter till gemensamma upplevelser utomhus fick barnen Molnet och Regndroppen oftare vara med om än barnen på Virvelvinden. Detta har enligt pedagogerna bidragit till en starkare sammanhållning i barngruppen. Att det blir mindre konflikter utomhus än inomhus, är något som pedagogerna på Virvelvinden och på Regndroppen var överens om. Det som kan vara en nackdel för barnen på Molnet och Regndroppen är att de får mindre möjlighet till att förbereda sig inför skolan. Barnen hade svårt att koncentrera sig inomhus och då kunde övergången till skolan bli problematisk. Barnen hade svårt att anpassa rösten till inomhusmiljön. Vi anser att på Virvelvinden fick de bättre förutsättning att öva sig inför skolan eftersom de var inomhus mer.

5.4.6 Hälsa

Samtliga förskolor ansåg att barnen blir friskare av att vara utomhus. Det ansåg de att de märkte tydligt på barnen. De barn som sov på vilan gjorde det utomhus på både Molnet och Regndroppen så att de fick frisk luft och då enligt pedagogerna sov bättre. Barnen sov mycket sällan utomhus på Virvelvinden. Det fanns ingen planerad sovvila utomhus. Barnen på Regndroppen och Molnet fick andra möjligheter att hålla sig friska eftersom de bland annat fick vila utomhus.

6. Analys och diskussion

Avslutningsvis diskuteras nu studiens resultat. Detta görs i följande kategorier: lek, kreativitet, förhållningssätt, autentiska miljöer, gruppdynamik, motorik, hälsa och miljö.

6.1 Lek

Vi har kommit fram till att barnen på Molnet och Regndroppen får fler möjligheter att utveckla sina lekar eftersom de får leka långa stunder i samma miljö utan att bli avbrutna av olika rutiner. På Virvelvinden blir barnens lekar avbrutna oftare eftersom barnen slussas mellan olika moment mellan inom och utomhusmiljöer under dagen. När barnen ska byta miljö måste de ofta städa undan sin lek. Knutsdotter (2003:13) menar att barn som inte tvingas avbryta sin lek mår bättre och får möjlighet att utveckla sin lek djupare, vilket leder till större möjlighet till lärande. När barnen får leka under längre stunder skapas också fler möjligheter till samspel. Enligt Säljö lär sig barn i samspel och kommunikation och det är i samspelet som erfarenheter och kunskaper utbyts, vilket kan leda till färdigheter och meningsfulla sammanhang.

På Molnet och Regndroppen hade barnen tillgång till färdigt material och naturmaterial. De kunde bland annat konstruera med brädor och de hade en vattenstation som de kunde leka och experimentera vid. Barnen fick på så sätt mer möjligheter att använda sin kreativitet. På den Virvelvinden hade barnen inte lika stor tillgång till material att konstruera med. Det de hade var hinkar och spadar så de kunde bygga sandslott. Knutsdotter (2003:128) anser att det ska finnas tillgång till lekmaterial som kan användas på många olika sätt. Hon menar att barn behöver många olika saker som lockar dem att använda sin fantasi. Naturmaterial är lätt att själv forma efter sin fantasi och barnens utmanas att tänka kreativt. Pedagogerna på Virvelvinden berättade i intervjun att det, ”bara är ens egen fantasi som kan sätta gränser för vad man kan göra utomhus”. En tanke som slog oss efter att pedagogerna sagt detta var att om det fanns tillgång till mer konstruktionsmaterial kanske också pedagogerna skulle inspireras att vara mer kreativa tillsammans med barnen.

6.2 Kreativitet

Pedagogen i den traditionella förskolan berättade att hon skulle vilja ha konstruktionsmaterial som barnen kan använda sig av utomhus. Med materialet skulle barnen kunna bygga sina egna kojor och på så sätt främjas barnens kreativitet. På Regndroppen och Molnet fick barnen andra möjligheter att bygga kojor eftersom barnen fått tillgång till byggmaterial. Dessa kojor blev sociokulturella rum som barnen kunde vara och leka i. Vi anser därför att om barnen på Virvelvinden fick samma tillgång till byggmaterial för att bygga kojor och skapa sociokulturella rum hade det främjat barnens samspel.

Pedagogen på Molnets förskola ansåg att det tydligt gick att se att leken blev mer kreativ än på en traditionell förskola och hon menade att man kunde se skillnader i barnens lek beroende på vilken gård de befann sig på. När barnen endast hade naturmaterial till förfogande blev leken mer kreativ enligt pedagogerna.

Vi har efter att ha reflekterat över detta kommit fram till att vi inte helt och hållet håller med pedagogerna på Molnets förskola. Vi anser efter vår observation att barnen kan vara kreativa även med det färdiga materialet som fanns på Virvelvinden. Vi tror att det handlar om pedagogens förhållningsätt och intresse för barnens lek. Att som pedagog uppmuntra barnen till kreativitet är viktigt, så som Knutsdotter (2003:30) menar, ”är sandkakorna bara sand för den vuxne, så blir de det för barnen”.

På Molnet och Virvelvinden nämndes den fria leken. De ansåg att deras roll som pedagoger var att enbart gå in i barnens lek ifall de blev tillfrågade. Knutsdotter (2003:113) skriver dock om hur pedagogerna eller den vuxne blir förebilder för barnen genom att delta i barnens lek. Barnen lär sig dessutom lekkoder av den vuxne i sitt deltagande. När vi var inomhus i verksamheten på Virvelvinden lekte pedagogerna mer med barnen än när de var utomhus. Då väcktes frågan hos oss, vad kan det bero på? Vår uppfattning är att pedagogerna prioriterar bort leken med barnen utomhus, och istället planerar eller samtalar med varandra.

6.3 Förhållningssätt

På Molnet och Regndroppen anser pedagogerna att barnen styr verksamheten med sina frågor och upptäckter. Pedagogerna vill hjälpa barnen att utveckla sina tankar kring det de är intresserade av för tillfället. På Molnet och Virvelvinden tycker de att den fria leken är viktig och de lekte inte aktivt med barnen utomhus. På Regndroppen var pedagogerna däremot aktiva och medupptäckande i samspelet med barnen. Dewey (1980: 69-79) förespråkar ett arbetssätt hos läraren som innebär att låta barnen uttrycka sig och sedan hjälpa dem att utveckla sina idéer. Vi drar slutsatsen att på Regndroppen får barnen större möjligheter till lärande i samspelet, eftersom pedagogerna agerar som medupptäckare. Enligt det sociokulturella perspektivet lär barn i samspel med pedagoger och med varandra.

6.4 Autentiska miljöer

Molnet och Regndroppen går oftare ut i autentiska miljöer och upplever med sina sinnen. Om samlingen som de har ska handla om träd går de ut i naturen och tittar på ett träd. På Virvelvinden kunde de komplettera sin samling med att använda sig av Internet eller om tillfället ges gå ut i naturen. Där kunde de söka upp olika träd om de samtalade om det. Brügge och Szczepanski (2004:31) menar att för att få möjlighet till förståelse är sinnesupplevelser grundläggande. Sinnesupplevelser fungerar som en förstärkning av inlärningsprocessen. Rika erfarenheter innebär också enligt Vygotskij (1995:20) att barnets fantasi och kreativitet utvecklas.

På Regndroppen och Molnet får barn vara utomhus kontinuerligt och får återkommande besöka samma platser. Utomhus arrangerar pedagogerna tillfällena för kommunikation då de låter barnen uppleva olika fenomen. Detta blir tillfällena för samtal mellan barnen och pedagogerna. Enligt Claesson (2007:33) är det viktigt att pedagogerna arrangerar tillfällena till kommunikation och lärandemiljöer som innehåller aktiviteter.

Enligt Ericsson (2004:137) får barnen möjlighet att se sammanhangen i lärandet och det får de inte om de går ut några enstaka gånger. När barnen får vistas utomhus kontinuerligt kan det vara en fördel att besöka samma plats. Det kan till exempel vara att barnen får se hur naturen skiftar under olika årstider. Vi anser att barnen på Regndroppen och Molnet får andra möjligheter att skapa en relation till platsen som de går till och det kan ge en trygghet till barnen som främjar deras lärande. På Virvelvinden får barnen besöka ett utvalt träd men det sker dock inte kontinuerligt. De får inte följa trädets olika skiftningar genom årstiderna dock hade barnen skapat en relation till platsen då de berättade om den vid vårt besök.

6.5 Gruppdynamik

På Virvelvinden har de gemensamma upplevelser i naturen vid enstaka tillfällen, medan de på Molnet och Regndroppen har det flera gånger i veckan. Pedagogerna Virvelvinden anser att de kommer ut så sällan dels på grund av personalbrist. Men även för att intresset för utomhusmiljön inte är lika stort som i på Molnet och

Regndroppen. Vi anser att Virvelvinden skulle kunna komma ut mer om de hade mer kunskap om utomhuspedagogik och kunde se möjligheterna i utomhusmiljön. Vi tror också att det skulle underlätta att samarbetet mellan avdelningarna fungerade bättre.

Enligt Jagtöien (2000:132) leder positiva upplevelser av att vara tillsammans i en grupp och övervinna svårigheter genom samarbete till en bättre utvecklad social kompetens hos barnen. Att göra något fysiskt tillsammans i en grupp kan ofta bidra till att stärka sammanhållningen och relationerna mellan barnen. Alla pedagogerna i undersökningen upplevde att det blir mindre konflikter utomhus, på grund av att det finns mer yta att röra sig på. Vi anser att en god sammanhållning och social kompetens bidrar till att det blir mindre konflikter bland barnen. Vi tror att sammanhållningen förstärks utomhus eftersom den miljön ofta kräver samarbete. Om barnen blir erbjudna en utmanande miljö, vilket de blir på Molnets och Regndroppens gårdar, kan det bidra till att barnens självkänsla stärks och att gruppdynamiken blir bättre.

6.6 Motorik

I en utmanande miljö med pedagoger som har kompetens inom området står barnens motoriska utveckling i centrum mer än på en traditionell förskola som Virvelvinden. Både Molnets och Regndroppens gårdar innehöll många olika motoriska utmaningar, som till exempel bergsklättring med rep, balansgång och hinderbana. Därför anser vi att barnen hade fler möjligheter till att utveckla sin motorik. Jagtöien (2000:117) menar att rörelseerfarenheter har ett samband med barnens utveckling när det gäller språk och tänkande. Jagtöien (2000:144) menar vidare att de kroppsliga erfarenheter barn gör under sina första år är grundläggande för deras fortsatta lärande. Små barn upplever och lär med hela sin kropp och alla sinnen och därför är det viktigt att som pedagog skapa goda miljöer som utmanar barnen att utveckla sin rörelseförmåga.

6.7 Hälsa

Alla pedagogerna i undersökningen var eniga om att barnen förmodligen blir friskare av att vistas utomhus. Forskningen talar också för att barnen faktiskt blir friskare. Szczepanski (2007: 23) anser att en utmanande gård leder till att barnen får utlopp för sin energi och detta kan främja deras koncentrationsförmåga.

Vi anser precis som Nelson (2007:114) att genom att vara utomhus ges möjlighet att lyfta fram barn vars kunskaper och koncentrationsförmåga inte kommer till sin rätt inomhus. Utomhus använder barnen både "kropp och knopp" för att lära sig, medan det inomhus blir mer fokus på abstrakt tänkande. Vår slutsats är att på Molnet och Regndroppen kan alla barnens olika sätt att lära komma till sin rätt, i större grad än på Virvelvinden.

6.8 Miljö

I läroplanen för förskolan (Skolverket, 2010) står det att pedagogerna skall ha ett ekologiskt förhållningssätt till natur och miljö. På Virvelvinden fanns det tillgång till

ett akvarium. Pedagogerna i verksamheten ansåg att barnen på så vis kunde få ta del av ett kretslopp och deras miljömedvetenhet kunde öka. Vi anser att barnen i alla förskolor i undersökningen får möjligheter att lära sig om kretslopp men genom olika arbetssätt. Barnen på den Virvelvinden hade en ”kotteverksamhet” på våren. I ”kotteverksamheten” går barnen ut i naturen och lär sig att värna om naturen och inte slänga skräp. Samtliga förskolor odlar och komposterar tillsammans med barnen, men på Virvelvinden sker det inte i samma utsträckning.

Barnen får fler positiva naturupplevelser i tidiga åldrar på Molnet och Regndroppen vilket kan leda till miljöengagemang i framtiden. Utgångspunkten är att barnen ska känna sig trygga och trivas i naturen. Det är upptäckande och upplevelser som framhålls framför traditionella faktakunskaper. Vi anser att barnen på den traditionella förskolan borde få vara medupptäckare i naturen i större grad. Det är betydelsefullt att barnen är aktiva och engagerade istället för att endast vara åskådare och lyssnare. Undersökningar visar att naturupplevelser i tidiga åldrar troligen har stor betydelse för om ett miljöengagemang väcks (Sandell, 2007: 218). Vi har kommit fram till att vi ser ett samband mellan Hedbergs pyramid och I Ur och Skurs mål för verksamheten. Båda dessa ser till att ge barnen möjligheter till att miljömedvetenhet utvecklas och att ge barnen ett ekologiskt synsätt. I Ur och Skurs mål tar dock också upp vikten av rörelse och gemenskap i naturen. Vi anser att Hedbergs pyramidmodell och I Ur och Skurs mål kompletterar varandra och skulle kunna användas i förskolan överlag.

7. Avslutning

Vår undersökning har gett oss intressanta svar på våra frågor och väckt nya tankar. Vi ville veta ifall det fanns andra möjligheter till lärande i en *I Ur och Skur* - förskola än i den traditionella förskolan. Vi har kommit fram till att det finns några tydliga skillnader. De största skillnaderna när det gäller möjligheter till lärande var möjlighet till mer kreativ lek, motoriska utmaningar och upplevelserna i närmiljön. En viktig fördel med utomhuspedagogik är också att barnen och pedagogerna får vistas mera utomhus vilket gör dem friskare. Vi tror att om barnen börjar tidigt med att vistas utomhus utvecklas de till friska vuxna med utomhusvana. Det leder vidare till att barnen kan bli mer miljömedvetna och det gynnar hela samhället. En av våra insikter är att ett konkret sätt att skapa miljömedvetenhet på är att faktiskt befinna sig ute i miljön. Genom att barnen är utomhus oftare så anser vi att det är ett bra sätt att nå läroplanens mål som säger att barnen ska lära sig att värna om miljön och ta hänsyn till allt levande. De ska även lära sig att förstå sin egen påverkan på miljön samt ta del av olika kretslopp (Skolverket, 2010:7).

Vårt resultat visar att barn som har gått i *I Ur och Skur* -förskolor kan få svårigheter i övergången till skolan. Dessa svårigheter berodde på att i skolan är barnen mera stillasittandes inomhus över lag. Barnen på *I Ur och Skur* -förskolorna har svårt att anpassa sig till inomhusverksamhet. Därför anser vi efter denna undersökning att

skolan bör kunna anpassas mer till utomhusverksamhet, så att övergången går smidigare.

En sak som vi stötte på under studiens gång var pedagogernas uppfattning kring genus. På Regndroppen och Molnet ansåg pedagogerna att flickor och pojkar leker mer med varandra i utomhusmiljön. En pedagog berättade, "ute i skogen är ju allting könlöst. Där har vi ju inga leksaker som är riktade mot tjejer och killar utan där leker alla samma lekar". Vi anser att genusfrågan i en utomhusmiljö skulle vara intressant att fördjupa sig i, i en annan studie. En annan reflektion vi gjort är om *I Ur och Skur*-verksamheten passar alla barn. Med tanke på att föräldrarna väljer placeringen, vilken hänsyn tas till barnens intressen?

Vi kommer att ta med oss all denna kunskap som vi fått ifrån denna undersökning i vårt framtida yrke. Vi förstår vikten av att bege sig ut i autentiska miljöer tillsammans med barnen och att arbeta konkret med praktiska saker som till exempel med konstruktion och experiment. Vi har insett att vi som pedagoger får en bättre arbetsmiljö och mindre stress om vi är mer utomhus. Mår vi bra så mår också barnen bra!

Referenser och referenslista

Litteratur

- Björndal, Cato R.P. (2005). *Det värderande ögat*. Stockholm: Liber
- Brugge, Britta & Szczepanski, Anders (2004). Rum för lärande – några reflexioner om utomhusdidaktikens särart. I Lundegård, Wickman & Wohlin(Red), *Utomhusdidaktik* (s.9-24). Studentlitteratur
- Rasmusson, Bodil (2006). Barn som aktörer i grannskapet. I Bäck-Wiklund, Margareta & Lundström, Tommy(Red). *Barns vardag i det senmoderna samhället*.(s. 54-79) Stockholm: Natur och kultur
- Claesson, Silwa (2007). *Spår av teorier i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Dahlgren, Lars Owe (2007). Om boklig bildning och sinnlig erfarenhet. I Dahlgren, Sjölander, Strid & Szczepanski(Red), *Utomhuspedagogik som kunskapskälla* (s 39-48). Lund: Studentlitteratur
- Dahlgren, Lars Owe & Szczepanski, Anders (2007). Pedagogik och ledarskap. I Brugge, Glantz & Sandell(Red), *Friluftslivets Pedagogik* (s.25-49). Stockholm: Liber
- Dewey, John (1980). *Individ, skola och samhälle - pedagogiska texter av John Dewey*. Stockholm: Natur och Kultur:
- Ericsson, Gunilla (2002). *Lära ute* Friluftsförbundet: Hägersten
- Ericsson, Gunilla (2004). Uterummets betydelse för det egna växandet. I Lundegård, Wickman & Wohlin(Red), *Utomhusdidaktik* (s.137-150). Studentlitteratur
- Esaiasson, Giljam, Oscarsson & Wängnerud (2007). *Metodpraktikan- Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Vällingby: Nordstedt juridik
- Fagerli, Lillemyr & Sobstad (2001). *Vad är förskolepedagogik?* Lund: Studentlitteratur
- Grahn, Patrik (2007). Barnet och naturen. I Dahlgren, Sjölander, Strid & Szczepanski(Red), *Utomhuspedagogik som kunskapskälla* (s. 55-80). Lund: Studentlitteratur
- Grindberg, Jagtoien (2000). *Barn i rörelse*. Lund: Studentlitteratur:
- Hedberg, Per (2004). Att lära in ute - Naturskola. I Lundegård, Wickman & Wohlin(Red), *Utomhusdidaktik* (s.9-24). Studentlitteratur
- Jagtoien, Hansen & Annerstedt (2002). *Motorik, lek och lärande*. Göteborg: Multicare
- Knutsdotter, Birgitta (2003). *I lekens värld* Stockholm: Liber:

Merriam, Sharan . B. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur:

Nelson, Nina (2007). Den växande individens hälsa. I Dahlgren, Sjölander, Strid & Szczepanski(Red), *Utomhuspedagogik som kunskapskälla*.(s. 105-114). Lund: Studentlitteratur

Sandell, Klas (2007). Naturnära friluftsliv - en miljöpedagogik. I Brugge, Glantz & Sandell(Red), *Friluftslivets Pedagogik* (s.213-228). Stockholm: Liber

Sandell, Klas (2004). Var ligger utomhus? I Lundegård, Wickman & Wohlin(Red), *Utomhusdidaktik* (s.151-170). Studentlitteratur

Simmons-Christenson, Gerda (1997). *Förskolepedagogikens historia* Stockholm: Bokförlaget Natur och kultur

Stukåt, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete* Lund: Studentlitteratur

Szczepanski, Anders (2007). Uterummet – ett mäktigt klassrum med många lärmiljöer. I Dahlgren, Sjölander, Strid & Szczepanski(Red), *Utomhuspedagogik som kunskapskälla* (s.9-33). Lund: Studentlitteratur

Säljö, Roger (2000). *Lärande i praktiken*. Stockholm: Prisma

Vygotskij, Lev S. (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos

Westerlund, Anna & Friluftsförbundet (2007). *I Ur och Skur - Grundbok för friluftsförbundets I Ur och Skurverksamhet*. Friluftsförbundet

Åkerblom, Petter (2004). Med livet som insats. I Lundegård, Wickman & Wohlin(Red), *Utomhusdidaktik* (s.117-136). Studentlitteratur

Styrdokument

Skolverket. (2010). *Läroplan för förskolan, Lpfö98*. (Rev.uppl). Skolverket: Stockholm

Elektronisk källa

www.ne.se *kvantitativ metod* Nationalencyklopedin www.ne.se/kvantitativ-metod
Hämtat: 111205

www.ne.se *kvalitativ metod* Nationalencyklopedin www.ne.se/kvalitativ-metod
Hämtat: 111205

www.friluftsförbundet.se *I Ur och Skur* Friluftsförbundet

www.friluftsförbundet.se/iurochskur

<http://www.friluftsförbundet.se/iurochskur/forskolan>

<http://www.friluftsförbundet.se/iurochskur/38>

http://www.friluftsförbundet.se/for_barn/barnaktiviteter

samtliga hämtade: 111116

Bilaga 1

Intervjufrågor

Vårt syfte med frågorna

Syftet med arbetet är att, göra en jämförelse. Får barn andra möjligheter till lärande i en ur och skur förskola till skillnad från i en förskola utan samma inriktning. Vad består de möjligheterna av i så fall?

Inledningsfrågor

Berätta kort om hur er verksamhet är organiserad.

- Hur många arbetar här?

- Vilken utbildning har ni?

- hur ser barngrupperna ut?

Hur ofta är ni ute och vad gör ni?

-Skulle ni vilja vara ute mer?

-Varför/Varför inte?

-ser ni några begränsningar?

Beskriv en "vanlig" dag i verksamheten?

-Hur använder ni miljön på gården?

-Hur använder ni närmiljön?

-Vilket är ert förhållningssätt när ni är utomhus med barnen?

Hur kopplar ni utomhusverksamheten till läroplanen?

-Vilka innehållsområden kan man arbeta med utomhus anser ni?

-Har ni några mål med utomhusverksamheten?

Gör ni någon återkoppling med aktiviteterna ni gör utomhus, inne i verksamheten?

Ge några exempel.

-Använder ni något material? Vad?

Kan ni märka några effekter av att barnen vistas utomhus? Vilka?

- Märker ni några positiva effekter? (Som påverkar barnens lärande?)

- Märker ni några negativa effekter?(Som påverkar barnens lärande?)

Märker ni några skillnader hos barnen när aktiviteterna sker inomhus respektive utomhus?

-Vilka skillnader?

Dokumenterar eller utvärderar ni barnens lärande utomhus?

-Hur?

-Vad?

-Varför?

Observationsschema

Vi använde följande frågor:

Hur ser miljön och omgivningen ut?

Vad gör barnen?

Vad gör pedagogerna?

Vilka beteenden uppmuntras, tillåts eller motverkas och hindras?

Skapar pedagogerna några lärande situationer?

Bilaga 2

Godkännandeintyg

Anhållan om tillstånd för att er förskoleavdelning deltar i en undersökning inom ramen för ett examensarbete vid lärarutbildningen vid Göteborgs universitet

Vi är 2 studenter som utbildar oss till lärare vid Göteborgs Universitet. Vi skall nu skriva den avslutande uppgiften inom lärarutbildningen som är vårt examensarbete och som ger oss vår lärarbehörighet. Arbetet motsvarar 10 veckors heltidsstudier och skall vara klart i januari 2012. Examensarbetets syfte är: *Får barn andra möjligheter till lärande i en ur och skur förskola till skillnad från i en förskola utan samma inriktning?* För att kunna besvara dessa frågor behöver vi samla in material genom intervju/observation. På er skola kommer undersökningen att genomföras under perioden 21 november. Vi vill med detta brev be er som pedagoger om tillåtelse till att vi utför vår undersökning Alla pedagoger/barn kommer att garanteras anonymitet. De skolor/enheter/klasser som finns med i undersökningen kommer inte att nämnas vid namn eller på annat sätt kunna vara möjliga att urskilja i undersökningen. I enlighet med de etiska regler som gäller är deltagandet helt frivilligt. Ni har rättigheten att intill den dag arbetet är publicerat, när som helst välja att avbryta deltagandet. Materialet behandlas strikt konfidentiellt och kommer inte att finnas tillgängligt för annan forskning eller bearbetning.

Jag ger mitt tillstånd att medverka i denna undersökning.

.....

Handledare för undersökningen är Karin Lager

Kursansvarig lärare är universitetslektor Henrik Lundberg (vik.), Göteborgs universitet,

Sociologiska institutionen, telefon 031 786 49 21